

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 13.

Lördagen den 1 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade:

Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för statens järnvägar m. m.;

Kungl. Maj:ts skrivelse i anledning av en vid sistförflutna riksdag beslutad lag; samt

Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till lag angående ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 25 kap 5 § rättegångsbalken;

med förslag till lag om ändrad lydelse av § 15 i den uti lagen den 10 juni 1912 angående flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio intagna stadga; och

angående ändring beträffande brottmålsdomarens i Norrbottens län avlöning.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 5 och 6 samt Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 3—5.

§ 3.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförvarsdepartementet.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.

Efter föredragning härpå av *punkten 9*, angående avlöning och rekrytering m. m., yttrade

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Som herrarne se av utskottsutlåtandet, har jag jämte flera andra väckt en motion, vilken utskottet behandlat under denna punkt. Det skall icke falla mig in att vid detta tillfälle göra något yrkande i frågan, helst som utskottet visat sig mycket tillmötesgående mot de önskemål, som jag och de andra motionärerna i detta ämne uttalat. Det gäller, såsom herrarne finna, ett kallortstillägg åt underofficerarne vid de i övre Norrland förlagda regementena. Nekas kan det ju icke heller, att utskottet har rätt, då det säger, att ett sådant kallortstillägg bör komma även officerarne däruppe till godo, och att frågan bör behandlas för hela befälskåren i ett sammanhang. Detta är skäl nog för mig att, som sagt, icke göra något yrkande.

Vad jag nu vill är, att, då utskottet sagt, att det icke kan »förnekas, att på grund av de klimatiska förhållandena i denna landsända avlöningsförmånerna för de dit förlagda befälskårerna icke torde förslå till levnadskostnadernas bestridande i samma mån som för deras vederlikar i sydligare delar av landet», till den kraft och verkan det hava kan, understryka detta i förhoppning att Kungl. Maj:t skall anse sig böra taga upp frågan. Det är nu egentligen icke blott själva levnadskostnaderna det här gäller; även dessa äro visserligen i regeln drygare i Norrland än på en stor del andra platser i Sverige. Men vad som här kännes svårast är kostnaderna för den förstärkta vinterrustning, som den häruppe tjänstgörande militären måste skaffa sig för att vid övningar och eljes under vintern stå ut med klimatets hårdhet, samt att det går åt mera bränsle och lyse än söderut. Detta ger visserligen kronan ersättning för, men denna ersättning är lika över hela landet, och det är klart, att det blir alldeles otillräckligt däruppe, där det ofta händer, såsom det varit fallet i januari i år, att det är 20—30 grader kallt under 14 dagar i sträck. Då förstå nog herrarne, att det kostar betydligt mera att hålla varmt däruppe än i sydligare delar av landet. Härtill kommer, att underofficerarne i allmänhet icke förflyttas till annan ort, utan måste stanna hela sitt liv, där de en gång blivit satta. Järnvägstjänstemän t. ex. flyttas ju ofta efter någon tid från Norrland söderut, och ävenså officerare kunna få transport, men med underofficerarne är detta ej fallet.

Jag har, som sagt, velat understryka den välvilliga motivering utskottet lämnat. Jag kan naturligtvis icke annat än erkänna det lämpliga i att saken tages upp i hela sin vidd, sålunda även för officerarne. Dessutom har det varit någon tvekan hos vederbörande däruppe, huruvida motionen verkligen omfattade även sådana underofficerares vederlikar, som äro

anställda på civilstaten: tyghantverkare, sadelmakare och dylika. Allt detta är ju utan tvivel lämpligt att utreda på en gång och jag skall därför nu nöja mig med vad jag sagt och har intet yrkande att göra.

*Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)*

Herr Vahlquist: Herr talman! I den föredragna punkten finnes ett moment e) om att statsutskottet icke kunnat tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag rörande den i punkten omhandlade frågan. Jag skall tillåta mig att med anledning därav säga några ord.

I mars månad förra året ingingo arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelsen till Kungl. Maj:t med anhållan, såsom det står på sidan 88, »om medgivande att tillvidare och intill dess nu pågående utredning rörande rikets försvarsväsen avslutats och hithörande förhållanden på grund därav slutgiltigt ordnats, de å truppförbandens stater uppförda avlöningsmedel för sjukvårdsbeställningsmän måtte utan hinder av staternas bestämmelser användas för avlöning av dylik personal till det antal och av de grader, som framginge av en för ändamålet upprättad tablå».

Orsakerna till denna sjukvårdsstyrelsens hemställan voro, att det fanns många vakanser inom sjukvårdsbeställningsmäns klass och att rekryteringen av dessa med fullt lämpliga personer var synnerligen svår. Orsaken härtill åter var den, att avlöningsförhållandena voro otillfredsställande, vilket berodde därpå, att det för dessa sjukvårdsbeställningsmän icke fanns någon befordran över korprals grad. Nu hade man tänkt sig, att om man anställde sådana beställningsmän med distinktionskorprals grad, skulle svårigheterna vid rekryteringen så väl med avseende å antalet som ock med avseende å kvaliteten hos de rekryterade i någon mån kunna avhjälpas. Kungl. Maj:t tog ärendet om hand, men ansåg sig icke, såsom sjukvårdsstyrelsen hade hoppats, själv kunna avgöra frågan, utan har underställt den Riksdagens prövning. Därförinnan har emellertid departementschefen inhämtat utlåtande av samtliga arméfördelningschefer och med dem jämställda befälhavare, och samtliga hava tillstyrkt den provisoriska åtgärd, som sjukvårdsstyrelsen föreslagit, tvenne dock under reservation.

Emellertid har departementschefen anfört, att han kände sig tveksam, huruvida det sätt sjukvårdsstyrelsen föreslagit vore det lämpligaste för att avhjälpas dessa svårigheter, eller om man finge på annat håll söka botemedel mot dem. Departementschefen ställde sig dock icke alldeles avvisande, utan hemställde, att förslaget skulle framläggas för Riksdagen i den omfattning, att det skulle gälla infanteritruppförbanden och ingenjörtrupperna. Beträffande de övriga vapenslagen, kavalleriet och artilleriet, ansåg sig departementschefen icke böra tillstyrka förslaget på grund därav, att vid dessa truppförband vakanserna äro mycket ringa.

Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)

Nu har frågan gått till Riksdagen och till statsutskottet. Statsutskottet har dock icke ansett sig kunna tillstyrka Riksdagen att ens i den modifierade form Kungl. Maj:t här framlagt förslaget bifalla densamma. Några särskilda skäl härför har utskottet icke angivit. Utskottet säger endast, att det skulle medföra vissa olägenheter, men anger icke bestämt, vilka dessa olägenheter äro.

Jag vill för min del villigt erkänna, att en viss tvekan icke utan skäl kan göra sig gällande angående det sätt, som här föreslagits för att råda bot för olägenheterna, men då må vi å andra sidan erinra oss vad departementschefen och sjukvårdsstyrelsen framhålla, att detta endast är ett provisorium, en tillfällighetsåtgärd, till dess försvarsberedningarna kommit med sitt slutgiltiga förslag till arméorganisation. Det får således icke inläggas i detta förslag, att antalet sjukvårdsbeställningsmän i truppförbanden skulle enligt sjukvårdsstyrelsens mening vara för stort, så att man skulle kunna nedsätta antalet. Det har ingalunda varit styrelsens mening. Jag tror ock, att antalet sjukvårdsbeställningsmän är riktigt avvägt som det för närvarande är, och någon begränsning därav tror jag icke är möjlig att göra.

Emellertid har, som sagt, utskottet icke velat vara med om något i den vägen Kungl. Maj:t föreslagit, och jag kan för min del icke annat än beklaga, att statsutskottet visat sig så alldeles avvisande i frågan. Kanske den för mången synes obetydlig, men jag vågar dock påstå, att den i själva verket är en synnerligen viktig fråga. Det är ju av stor betydelse, att den sjukvårdspersonal, som finnes vid truppförbanden, är så organiserad, att den kan uppfylla de åligganden, som man fordrar av densamma. Likaså är det av vikt, att personalen är ekonomiskt så ställd, att man kan ha förhoppning att få lämpligt folk på de särskilda platserna.

Jag sade, att frågan för mången synes obetydlig, men den är dock ganska betydelsefull. Vi böra komma ihåg, att vi arbeta icke endast för fredsförhållanden, utan att vi även måste så organisera och arbeta, att, då verklighetens allvar står för dörren, sjukvårdspersonalen är vuxen sin viktiga uppgift.

Jag tror, att litet var, som har följt de senare tidernas händelser på Balkan, nog har funnit, hur viktigt det är att redan i fredstid — jag tänker nu särskilt på sjukvårdsväsendet — ha en sjukvårdspersonal väl organiserad och väl vuxen sitt viktiga värv.

Man ställer i vår tid stora fordringar på sjukvården vid våra truppförband, och man är ingalunda sen att framställa klander mot densamma, mången gång, som jag tror, ganska obefogat. Men vill man ställa stora fordringar och anse sig ha rätt att göra detta, bör man se till, att förhållandena, såväl beträffande personal som utbildning, äro så ordnade, att man med fog kan

uppställa såväl fordringar som även framställa klander. Ty i de flesta fall är det nog den omständigheten, att sjukvårdspersonalen är otillräcklig eller med avseende å kvaliteten undermålig, som måste anses vara orsaken till det, varför man klandras.

*Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)*

Emellertid, som frågan nu ligger, kommer jag naturligtvis icke att göra något yrkande, men uttalar en varm vädjan till herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet, att behjarta den fråga, som här varit på tal, och som i den form, den varit framlagd, icke kunnat av utskottet och av Riksdagen gillas, samt att herr statsrådet välvilligt måtte taga den under förnyad omprövning, på det att den snarast måtte lösas och lösas på sådant sätt, att det blir en lycklig lösning. En snar lösning är av behovet påkallad, på det att förhållandena icke skola bli va alldeles ohållbara.

Med denna vädjan och förhoppning, herr talman, slutar jag mitt anförande och har, som sagt, icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till

Herr Nilson i Örebro, som anförde: Jag tillåter mig för tids vinnande hemställa, att kammaren måtte besluta, att endast punkternas nummer måtte behöva uppläsas, såvitt icke någon av kammarens ledamöter gör framställning om vidlyftigare uppläsning. Om kammaren behagade bifalla denna min framställning, så vill jag endast erinra om lämpligheten av, att kammarens ledamöter äro vänliga att iakttaga den vädjan, som talmannen tidigare till kammaren framställt, att den, som vid någon punkt ämnar yttra sig, därom på förhand hos talmannen gör framställning.

Härpå yttrade:

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har ingenting emot det förslag, som här är väckt, blott man icke går allt för fort, och att man får tydligt reda på de punkter, som äro i fråga.

Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som på sista tiden synnerligen starkt framträtt. Det är att man genom varjehanda åtgärder inskränker allt mer och mer på möjligheten för de riksdagsmän, som icke sitta i vederbörande utskott, att kunna vid behandlingen i kammaren följa med ärendena och influera på besluten. Jag tror, att en sådan utveckling, som alltmera leder till ett allenarådande för utskottet, icke är enbart av godo, utan att det bör ordnas så, att även

Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)

de, som icke sitta i utskott, verkligen bliva i tillfälle att sätta sig in i och följa med ärendena för att kunna ingripa, därest han på någon punkt finner det av nöden eller han har något intresse förbundet med saken. Det är riktigt, att man gör allt för att förenkla och påskynda riksdagsarbetet, men det bör icke ske på det sätt, att tillfället förminsкас för riksdagsmännen i allmänhet att sätta sig in i och följa med ärendena samt därigenom utöva en kritik, som kan vara synnerligen nyttig, och vartill de ofta nog kunna få anledning först under själva debatten.

I den av mig klandrade riktningen går även det sätt, på vilket utskotten allt mer börjat avfatta sina utlåtanden, att de nämligen vid behandling av motioner alltmera allmänt underlåta att taga in deras motivering i utlåtandena utan i den delen utslutande hänvisa till motionerna. Jag förstår, att härunder ligger en besparingssynpunkt, men mig synes, att den vinst man får av detta i allmänhet taget, är bra ringa i förhållande till förbättringarna att kunna med lätthet taga reda på och även under debatterna se vad motionerna innehålla. Det är icke sagt, att det är så lätt att i den hast, som stundom kan fordras, få tag i den motion, som det för ögonblicket gäller. Som herrarna torde observerat, så har den nämnda praxis hittills icke vedertagits med avseende å lagutskottets utlåtanden, och jag får som ordförande i det utskottet säga, att det skulle göra mig mycket ont, om även lagutskottet skulle åläggas att behandla sina utlåtanden på det sättet. Jag tror, att om man vid själva behandlingen av ärendena inom kammaren utan svårighet kan se vad saken innefattar, så väger detta mycket mer än den lilla vinst, som kan ligga i minskade tryckningskostnader.

Det är dessutom en annan förmån förbunden med ett mer fullständigt upptagande i utskottsutlåtandena av motionernas innehåll, och det är, att när man vid kommande riksdagar skall forska efter vad som förekommit i ett ärende, har man alltsammans på ett ställe, om motionen är någorlunda fullständigt intagen eller refererad i utskottets betänkande, vilket givetvis är bättre, än om man skall nödgas söka det på två ställen.

Jag har velat begagna tillfället att framföra detta. Jag anser det mycket viktigt, att man underlättar ett sakförständigt och grundligt riksdagsarbete även med hänsyn till ärendenas behandling i kamrarna och icke gör utskotten alltför allenahärskande på Riksdagens arbetsområde. Jag har däremot icke något yrkande att göra mot vad som nu föreslagits, vilket uppenbarligen innebär en förmån, blott det ej sker så, att möjligheten för riksdagsmännen att följa med alltför mycket försvåras.

Med herr Widén förenade sig herr *Jonsson* i Gumboda.

Herr Ekman: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens anförande skall jag tillåta mig säga några ord. Det har icke varit meningen, att i något avseende inskränka på kammarens rätt att grundligt pröva av utskotten framlagda förslag, men jag tillåter mig fråga, om icke den ärade talaren vidgade det nu föreliggande spörsmålet utöver dess verkliga räckvidd. Här är nämligen icke fråga om annat, än huruvida här skulle läsas upp eller icke läsas upp utskottsbetänkandets kläm vid varje punkt, och det kan icke bestridas, att det av herr Nilson i Örebro framlagda förslaget minskar den tid, som eljest skulle behöva användas.

*Ang. av-
löning och
rekrytering
m. m.
(Forts.)*

Beträffande vad den ärade talaren i förbigående rörde vid, nämligen det, att man icke återger propositioner och motioner i utskottsbetänkandena, så ber jag få erinra om, att detta har för-
anletts av det många gånger påpekade önskemålet om besparing i riksdagstrycket. Jag tror i alla fall, att den riksdagsman, som är intresserad av en viss punkt i ett föreliggande betänkande, icke skall ha svårt ta reda på den proposition eller motion, som avses.

Jag ber med avseende på föredragningsättet få yrka bifall till herr Nilsons yrkande.

Herr Widén: Herr talman! Jag skall be få fästa uppmärksamheten på, att jag med avseende på nu föreslagna anordning med föredragningsättet icke haft något att anmärka; det är ju förmånligt om behandlingen går fortare. Jag ville härvidlag bara erinra därom, att det bör *tydligt tillkännagivas* vilken punkt det gäller, så att man kan följa med punkterna och icke förlora sig i mängden av dem. Särskilt för dem, som varit ute någon stund ur kammaren, är det ofta nog svårt få reda på var man är.

Vad beträffar den andra saken, som jag berörde, så hör den icke precis till föreliggande förslag, men jag ansåg lämpligt, då det här gällde samma princip, nämligen frågan om möjligheten för ledamöterna i kammaren att följa med och ingripa i behandlingen av ärendena i kammaren, att taga tillfället i akt och påpeka detta.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till det av herr Nilson i Örebro framställda yrkandet, dels ock på avslag därå, blev berörda yrkande av kammaren avslaget.

Punkterna 10—14.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 15.**Mom. a).*

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. av-
lönings- och
pensions-
förmåner för
obefordrat
indelt
manskap.*

Mom. b), angående en av herr von Sneidern m. fl. avgiven motion.

I en inom Andra kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 171, hade herr *von Sneidern m. fl.* hemställt, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida vid regementet obefordrat indelt manskaps tjänstgöring kunde anses berättiga detsamma helt eller delvis till det befordrade manskapets avlönings- och pensionsförmåner, samt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte avslå herr von Sneiderns m. fl. förenämnda motion.

Efter föredragning av momentet yttrade:

Herr von Sneidern: Herr talman! Statsutskottet har avstyrkt bifall till vår motion under hänvisning till uttalanden vid 1901 års riksdag, gående ut på att indelningsverket skulle så fort ske kunde efter år 1904 avskrivnas, och säger statsutskottet vidare, att ett bifall till vår motion skulle verka i motsatt riktning mot denna Riksdagens då uttalade mening.

Då vår motion endast avser utredning för att möjligen åvägbringa rättvisa löneförhållanden bland soldaterna, förefaller det mig egendomligt, att statsutskottet anser detta verka i motsatt riktning mot Riksdagens mening, ty jag antar, att statsutskottet icke önskar avskrivning under orättvisa förhållanden för de gamla kvarblivna soldaterna. Det är väl ett intresse, som jag antar, att denna kammare anser går före det andra.

Hela detta statsutskottets utlåtande förefaller mig något mystiskt, och jag tror det får ses i sammanhang med vissa yttranden, jag hört under hand, nämligen att man ansett beträffande soldaternas avlöningsförhållanden, att, om det skulle vederfaras dem någon orättvisa, så ha de icke skäl att beklaga sig, ty de kunna ju alltid avstå från sin plats och avgå från armén. Det är ju icke något skäl, som man i allmänhet brukar framföra, när löneförbättringar föreslås. Jag tror ingen skulle vara med att framföra detta skäl, då det gäller krav på rättvisa för andra statstjänare, och allra minst bör det äga rum vid detta förhållande, när staten skall för alltid göra sig av med indel-

ningsverkets gamla trotjänare. Det framhålles i statsutskottets utlåtande, att man tänkt sig, att indelningsverket skulle avskrivnas så snabbt som möjligt efter år 1904, men det yrkande, som nyss bifölls, att för år 1914 utbetala 150,000 kronor till extralöner för extra tjänst visar väl, att en så snabb avskrivning, som vederbörande avsett, icke varit möjlig. Alltså på samma gång, man säger, att man vill bli av med indelningsverket, föreslår man ändå extra tjänstgöringsåligganden mot extralön. Detta förefaller mig ganska inkonsevent.

*Ang. av-
lönings- och
pensions-
förmåner för
obefordrat
indelt
manskap.
(Forts.)*

Anledningen till denna motion är ju, att efter 1901 äro de indelta soldaterna avskurna från befordran vid regementet, och de få icke härigenom den löneförhöjning, som tillkommer korpraler, nämligen för vice korpral 60 kronor och distinktionskorpral 120 kronor. De få samma avlöning som obefordrade, men göra enligt sin uppfattning samma tjänstgöring som befordrade distinktionskorpraler. Det gäller ju endast repetitionsövningarna, och för den extra tjänstgöringen under andra övningar ha vi nyss beviljat 150,000 kronor. När de måste inkallas till dessa extra tjänstgöringar, visar detta, att man fortfarande behöver begagna sig av deras tjänst. Man har nämligen icke lyckats komplettera volontärinstitutionen såsom man har önskat, och man får använda sig av de gamla indelta soldaterna. Nu känna sig dessa åsidosatta genom att de icke vid regementet fått befordran, utan få gå oavlönade och göra samma tjänst som befordrade korpraler, så länge repetitionsövningarna fortgå. Jag tror för övrigt, det är ganska olika vid olika regementen, beroende på, hur väl man kunnat fylla de platser, som äro avsedda att fyllas av volontärer. Oss har det synt, att det sannolikt begås en ganska stor orättvisa mot soldaterna, och på grund därav ha vi framställt denna begäran om utredning. Det gäller ju endast för närvarande utredning, och kammaren har därmed icke bundit sig, att, när resultatet härav föreligger, bifalla de krav, som man kan komma med. Jag tror, att utredningskravet är synnerligen behjärtansvärt och tillåter mig därför hemställa om bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Carlson* i Herrljunga, *Johansson* i Mellbyn och *Danielsson*.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Mina herrar! Motionären har begärt Riksdagens medverkan till utredning av vissa spörsmål rörande en institution, som står under avskrivning, och som Riksdagen tidigare har uttalat sig för, att den snarast möjligt måtte försvinna, och det i enlighet med nya härordningsförslaget, som Riksdagen bestämde sig för 1901. Jag hemställer till kammaren, om kammaren kan finna lämpligt att biträda ett sådant skrivelseförslag redan av den anledningen.

Ang. av-
lönings- och
pensions-
förmåner för
obeförärat
indelt
manskap.
(Forts.)

Men det ges andra anledningar och det väsentligt flera än dem, som statsutskottet här har framhållit. Jag ber få erinra om, att bifall till den tanke, som ligger till grund för motionärens hemställan, skulle otvivelaktigt på det militära området införa en helt ny avlöningsprincip. På det militära området har i motsats till det civila gällt, att om någon militär tjänstgjort uti annan anställning än den, som han har på stat, så erhåller han därvid ingen högre avlöning. Om en löjtnant exempelvis tjänstgör i kaptens ställe erhåller han icke kaptens utan löjtnants avlöning, och så är det hela vägen. Nu vill motionären, att om en menig tjänstgör som korpral eller vice korpral, skall han ha särskild avlöning för det.

Jag känner mig övertygad, att Riksdagens Andra kammare icke utan vidare är benägen att på det militära området införa helt nya avlöningsprinciper, och jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr von Sneidern: Jag vill endast gentemot herr Nilson i Örebro yttrande säga, att visserligen står indelningsverket under avskrivning, men jag kan icke därav finna något skäl för, att denna avskrivning skall gå till på det sättet, att orättvisor vederfaras de gamla soldaterna. Vidare säger herr Nilson i Örebro, att vi här vilja införa en ny princip beträffande avlöningsförhållandena inom armén. Han säger, att om en löjtnant tjänstgör som kapten, så får han icke kaptens lön, och så är ju också förhållandet. Men det förefaller mig vara en väsentlig skillnad härvidlag, ty här gäller det en grupp av soldater, som 1901 avstängdes från all befordran men det oavsett är efter år tjänstgör i högre ställning utan att någonsin ha utsikt att få åtnjuta den därmed förenade högre lönen. Det är en väsentlig skillnad mellan detta och det exempel, herr Nilson i Örebro anförde.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Liljedahl: Herr talman! Den motion, som väckts i föreliggande fråga, är synnerligen behjärtansvärd. Det har insmugit sig en liten begreppsförvirring i den debatt, som här förts. Det förhåller sig nämligen så, att det visserligen är riktigt, som herr Nilson i Örebro säger, att om en löjtnant tjänstgör i kaptens ställe, så behåller han löjtnants löneförmåner och dagavlöning, men det är även så, att, om han befordras till kapten i regementet, alltså till kapten över stat, så behåller han väl sin löjtnantslön, men han får dock kaptens dagavlöning. Nu är det så, att när indelningsverket upphörde, så upphörde också befordringen inom indelningsverket. Men man måste fortfarande, i mån som de gamla distinktionskorpralerna avgingo, ha nya i stället, och då gjorde vederbörande regementschefer på det sättet,

att de indelta soldater, som voro därtill lämpliga, befordrades till distinktionskorpraler eller korpraler i regementet. De fingo alltså icke någon ökad lön, men de kommo upp i en högre grad. Nu ha dessa indelta soldater i många år tjänstgjort som distinktionskorpraler. De ha distinktionskorprals gradbeteckning och ha alltså gjort all korpralstjänst, som fordras. Men när de taga avsked, få de icke distinktionskorprals pension, utan de få soldats pension, och det är detta, som vi tycka är orättvist.

*Ang. av-
lönings- och
pensions-
förmåner för
obefordrat
indelt
manskap.
(Forts.)*

Jag har en del anmärkningar att göra mot själva motionens avfattande, som jag nu icke vill upptaga tiden med att gå in på, men jag tror, att om Riksdagen bifaller denna motion, så kommer Kungl. Maj:t att hänskjuta denna pensionsfråga till den av Kungl. Maj:t tillsatta kommittén. Som bekant antogs ju av förra arets Riksdag ett förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte utreda, huruvida icke de indelta soldaternas och korpralernas pensionsförhållanden skulle kunna förbättras. När en kommitté för det ändamålet finnes, så blir, om denna motion bifalles, detta ärende givetvis hänskjutet till denna kommitté.

Jag ber därför att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Nilson i Örebro: Jag vill göra den erinran mot den siste ärade talarens yttrande, att det visserligen äger sin riktighet, att en löjtnant, som befordras till kapten över stat, erhåller kaptens dagavlöning, då han gör kaptens tjänst, ehuru han endast åtnjuter löjtnants lön. Men om den ärade talaren därmed ville bevisa det orättvisa i, att den indelte soldaten under sin tjänstgöring, sådan den nu är ordnad, icke erhåller mer än soldats dagavlöning, så gör han där en felaktig slutsats, ty som kammaren behagade finna av den kläm, som nyss är uppläst och redan bifallits, så utgår ett tillägg till indelt manskap, som gör extra tjänst, med 2 kronor per dag till korpral, vice korpral och menig beställningsman samt 2 kronor 10 öre till annan menig. De åtnjuta sålunda dagavlöning med väsentligt högre belopp, än de eljest skulle hava.

Det framgick vidare av den ärade talarens anförande, att huvudsaken för honom var pensionen, och i det fallet medgiver han, att saken är under utredning av en kommitté. Kan det då vara lämpligt att skriva om denna sak, samtidigt som man vet, att spörsmålet är under utredning av en kommitté? Jag är för min del övertygad om, att denna kommitté icke kommer att underlåta att taga under överbärande alla de förhållanden och omständigheter, som vid ett sådant överbärande lämpligen böra tagas under omprövning.

Den talare, som först hade ordet i denna fråga, talade mycket starka och hårda ord om orättvisor, men något bevis för, vari

Ang. av lönings- och pensions-förmåner för obefordrat indelt manskap.
 orättvisorna ligga, sökte jag förgäves efter i hans anförande. Starka ord kan man ju uttala, men det återstår att bevisa riktigheten av dem.

(Forts.)

Herr von Sneidern: Vad herr Nilson i Örebro nyss yttrade, nämligen att de indelta skulle ha extra betalt och högre dagavlöning än andra, gäller ju endast de extra dagar de tjänstgöra och icke repetitionsövningarna, varom vi talat.

Vari orättvisorna bestå tror jag hava tillräckligt tydligt angivit desamma, nämligen att de indelta utan möjlighet till befordran för sin låga lön få utföra samma tjänstgöring som de högre avlönade korpralerna. Dessa missförhållanden uppgivas med olika styrka hava gjort sig gällande på olika håll, och det är en utredning om, huru det verkligen förhåller sig härmed, som vi begärt. Och detta gäller icke blott avlöningsförhållandena, som jag uppehållit mig vid, utan även pensionsförhållandena, ty de indelta få icke blott olika lön för lika arbete, utan sedan de tagit avsked, få de samma låga pension som soldaterna, även om de gjort tjänst i högre grad.

Herr Liljedahl: Endast en kort replik med anledning av herr Nilsons i Örebro yttrande. Det är riktigt, att dessa distinktionskorpraler hava såsom korpraler i övrigt särskilt daglönetillägg, som utgår för den tid, de tjänstgöra utom de vanliga regementsövningarna, men vad jag särskilt velat poängtera, det är, att detta inverkar icke alls på pensionen, och det är den, som är själva kärnan i den nu förevarande motionen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herr von Sneidern m. fl. i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. intendenturkåren.

Punkten 19, angående intendenturkåren.

Med tillstyrkande av bifall till vad Kungl. Maj:t i punkt 22 av förevarande huvudtitel föreslagit Riksdagen hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med godkännande av det vid statsrådsprotokollet över lantförsvärens ärenden den 14 januari 1913 fogade förslag till ny stat för intendenturkåren, öka anslaget till intendenturkåren, nu 679,380 kronor, med 5,179 kronor till 684,559 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation av herrar *Asplund, Thorsson, Rydén* och *Lindberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts begäran om inrättande av en fältintendentsbeställning av 2:a graden i Boden ville minska anslaget till intendenturkåren, nu 679,380 kronor, med 646 kronor till 678,734 kronor.

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Herr Thorsson: Herr talman! I denna punkt har jag icke kunnat biträda det slut, vartill utskottets majoritet kommit, och jag ber att få säga några ord för att motivera den reservation, som jag tillsammans med mina partikamrater inom utskottet fogat vid utlåtandet.

Här begär Kungl. Maj:it inrättandet av en ny fältintendentsbeställning i Boden och angiver som det huvudsakligaste skälet för detta arrangemang, att Bodens fästning är av en sådan omfattning, att man icke med fördel kan förena chefskapet för det där förlagda intendenturförrådet och för fästningsintendituren. Nu är det ju på det sättet, att det redan finnes i Boden en intendentsbeställning av fältintendents grad, ursprungligen avsedd såsom chef för intendenturförrådet. Denne fältintendent har för att sköta om förrådet och förplägnadsanstalten där uppe haft till sitt förfogande tvenne intendentter och tvenne förrädsförvaltare. Nu anser Kungl. Maj:it, att han skulle få alltför mycket arbete sig pålagt, om han skulle med chefskapet för förplägnadsanstalten förena fästningsintendentstjänsten, och kräver därför två fältintendentsbeställningar i Bodens fästning. Genom denna anordning skulle Boden erhålla lika stor intendenturpersonal som exempelvis en hel arméfördelning. Jag kan för min del icke förstå, att man skall behöva taga till denna personal så rikligt. Det är ju ändå så, att fredsbesättningsstyrkan i Boden icke uppgår till mer än $\frac{1}{3}$ av en arméfördelnings fredsstyrka.

Nu har det visserligen betonats, att denna fästningsintendent även skulle få i uppdrag att sörja för vissa mobiliseringsbehov utanför fästningens område, men även om han fått sig tilldelat detta uppdrag, så föreställer jag mig, att det vore rimligast, om man gav honom såsom biträde ännu en intendent av lägre grad och nöjde sig med *en* fältintendent i Boden.

Såsom ett skäl för inrättandet av den föreslagna fältintendentsbeställningen har generalintendenten bland annat anfört, att befordringsutsikterna inom intendenturkåren eljest skulle bliva mindre goda än för andra kårer inom armén. Jag tror dock det kommer att bliva litet svårt för generalintendenten att bevisa sitt i statsrådsprotokollet åberopade uttalande. Ty om jag ej är alltför illa underrättad, så är intendenturkåren en grupp

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

inom armén, som för närvarande står lika bra till baks uti befordringshänseende som någon annan. Riksdagen fastställde uti 1901 års härordning tolv nya fältintendentsbeställningar så fördelade, att det skulle vara en fältintendent på varje arméfördelning, tre stycken vid centralstyrelsen och tre vid intendenturförråden i Stockholm, Boden och Karlsborg. Sedan den tiden har Riksdagen beviljat inrättandet av ännu en fältintendent, nämligen på Gottland, så att för närvarande finnes det tretton stycken. Nu kommer Kungl. Maj:t och vill ha ytterligare en ny beställning utav högre grad vid denna jämförelsevis lilla kår. Det kan ha sina vanskligheter att utan särskilt trängande skäl inrätta det så att vissa grupper inom armén bliva i befordringsavseende bättre gynnade än andra, därför är det, som jag icke kan vara med om denna nya beställning, förrän jag är övertygad om att skötseln av intendenturgöromålen i Boden obetingat nödvändiggöra inrättandet av densamma. Men som jag förut antytt är ej Bodens garnison av samma omfattning som en fördelning. Det är endast Norrbottens regemente som är av normal typ. Sedan kommer ett detachment av artilleriregementet nr 4 och något mera än hälften av Boden-Karlsborgs artilleriregemente och en ingenjörkår. Vid vart och ett av dessa trubbförband finnes en intendent, som under sig har en förrådsförvaltare; och på skolan finnas dessutom, som jag förut nämnt, två intendentur och två förrådsförvaltare. Det synes mig sålunda, som om det skulle vara möjligt att med ett förnuftigt utnyttjande av den intendenturpersonal, som redan finnes, tillgodose intendenturgöromålen i fästningen Boden.

Nu har det även betonats, att den nuvarande anordningen skulle föranleda obehag därigenom att fältintendenten i Boden skulle såsom sådan vara föredragande inför kommandanten därstädes, medan han å andra sidan såsom chef för intendenturförrådet och förplägnadsanstalten skulle vara föredragande inför generalintendenten. Men en sådan olägenhet ha vi på så många andra områden, där en tjänsteman av högre grad har en viss skyldighet att — så att säga — lyda under flera husbönder. Således bör detta icke vara avgörande för frågan om inrättandet av denna nya fältintendentsbeställning.

Det har även under utskottsbehandlingen anförts en annan synpunkt, som skulle utgöra skäl för inrättande av denna beställning; och det är att kontrollen icke skulle bliva tillräckligt effektiv, om man icke ginge med på Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Såvitt jag förstår, skulle chefen för förplägnadsanstalten ha ungefär samma ställning som chefen vid ett regemente och under sig hava en intendent, som svarar för kassaförvaltningen. Jag kan därför icke inse några olägenheter av att den som är chef för förplägnadsskolan även fullgör uppdraget såsom fästningsintendent.

Med denna utgångspunkt, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag vill genast från början säga, att jag icke fäster något som helst avseende vid vad generalintendenten har yttrat beträffande befordringarna inom intendenturen. Statsutskottet har ej heller yttrat, att befordringsförhållandena äro att klaga över; och dessutom kan det förhållandet icke i det här fallet utöva något avgörande inflytande. Men jag ber att på samma gång få taga fasta på den ärade talarens uttalande därom, att den organisation av intendenturförhållandena i Boden, som han ifrågasatte, dock skulle hava vissa olägenheter med sig.

Det må tillåtas mig erinra därom, att den fältintendent, varom det här är fråga, kommer huvudsakligen att få enahanda åligganden, som de, vilka tillkomma en fördelningsintendent, om ock Bodens trupper äro fåtaligare — såsom herr Thorsson erinrade om — än de truppförband, som tillhöra en arméfördelning, och alltså fästningsintendents arbete med kontroll och revision rörande de respektive truppförbanden där uppe mindre krävande än vid en arméfördelning. Däremot blir — och jag är övertygad om, att den ärade talaren icke kan bestrida detta — arbetet med krigsförberedelse och mobilisering så mycket mer krävande. Hans omsorg måste ägnas åt förplägnadsproblemet ej allenast för Bodens trupper utan även för en i övre Norrland opererande armé, ett arbete, som blir så mycket svårare och ansvarsfullare därigenom, att denna landsända är en på livsmedel jämförelsevis fattig landsända, varjämte kommunikationerna där uppe äro jämförelsevis mindre goda, och vartill kommer den omständigheten, att denna landsända är en gränsbygd. Om man sammanställer dessa omständigheter med varandra, så synes det mig, att denna fästningsintendent får tillräckligt med arbete; ja, han får så mycket arbete, att på hans skuldror kan rimligtvis icke läggas något mera. Vi få icke glömma, att förplägnadsplanerna måste uppgöras i fredstid och det är nog icke så, att de uppgöras en gång för alla och sedan stå fast för all framtid, utan de måste *ärligen undergå revision*, på det att allt skall vara i ordning, såsom det bör vara, om olyckans dag skulle inbryta.

Nu har den ärade talaren sökt leda i bevis, att *fästningsintendenten* med dessa sina åligganden också skulle innehava befattningen såsom *förrådschef*. Det synes mig emellertid, som om detta icke vore möjligt. Riksdagen har, om jag minnes rätt, år 1908 beslutat, att i Boden upprätta en förplägnadsanstalt bestående av havremagasin och bageri, men icke nog därmed. Förplägnadsanstalten i Boden skulle få ännu större omfattning, enär det ansågs nödvändigt att där uppe i en landsända med knappa

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

livsmedelstillgångar upplägga förråd av livsmedel. Detta förråd av livsmedel måste också årligen omsättas. Förrådschefen får sålunda en mycket stor och viktig förvaltning under sig. Och härtill kommer, att han skall vara chef för den fasta förplägnadsskola, som numera är förlagd till Boden. I detta sammanhang tillåter jag mig, att, då jag nu talar om denna förplägnadsanstalt, till herr statsrådets och chefen för lantförsvarsdepartementet omprövning få framkasta den tanken, som runnit upp i min hjärna, om det icke skulle vara lämpligt att i samband med förplägnadsanstalten inrätta ett slakteri med tillhörande korvfabrik. Det synes mig, som om förplägnadsanordningarna där uppe därigenom väsentligen skulle underlättas, och icke det allenast utan jämväl trupperna i fredstid erhålla livsmedel till fördelaktigare priser, än vad som nu är möjligt.

Då upphandlingen av allt måste ske på ett ekonomiskt klokt sätt, är det alldeles uppenbart, att denna befattning såsom förrådschef kräver helt sin man. Och efter mycket omsorgsfull omprövning måste jag förklara, att båda dessa befattningars förenande hos en person icke är möjlig, utan att stora och allvarliga olägenheter därav uppkomma. Det är min fasta övertygelse, att om dessa befattningar skulle förenas, kommer arbetet att lida på det sättet, att de dagliga löpande ärendena måste nödtorvtigt skötas, men de viktiga krigsförberedelserna och mobiliseringsproblemet får stå åt sidan. Och detta måste utgöra en allvarlig olägenhet.

Den ärade talaren antydde, att denna befattning möjligen skulle kunna vara av lägre grad. Därmed har han erkänt, att det behövs förstärkning av arbetskrafterna där uppe. Men låt oss antaga, att man till och med kunde inrätta denna nya befattning av underintendents grad, vilket dock icke skulle vara lämpligt. Då skulle för statsverket uppstå en besparing av allenast 3,300 kronor om året. Jag undrar, om en sådan organisation verkligen skulle vara lämplig, då därigenom icke skulle beredas större besparing för statsverket.

Det synes mig, som om statsutskottet för sitt tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt haft de allra starkaste och bästa skäl; och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag vågar betvivla, att statsutskottet haft så starka skäl för sin tillstyrkan, som den siste ärade talaren menade. Därför att jag antydde något om att, ifall man behövde en ny intendentsbefattning i Boden, så skulle man kunna låta sig nöja med en intendent av lägre grad, trodde herr Nilson, att jag ansåg, att det verkligen behövdes en förstärkning av intendenturkrafterna i Boden. Jag måste då hava uttryckt mig mycket otydligt. Ty jag hävdade den uppfattningen,

att chefskapet för förplågnadsanstalten och fästningsintendentens-
 skapet skulle förenas hos en person, och att om så *erfordrades* — jag betonar, om så *erfordrades* — kunde man giva honom till hjälp en intendenturtjänsteman av lägre grad.

*Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)*

Sedan ville talaren betona, att förplågnadsskolan med havremagasinet och bageriet — och så ville han som ett framtidsmål, förmodar jag, lägga till ett litet slakteri med korvmakeri — att allt detta skulle åstadkomma så förfärligt mycket arbete för denne man. Det är alltid på det viset, när man vill ha en ny beställning, vare sig hög eller låg, att nog motiverar man behovet av den. Jag fick den känslan, när jag läste motiveringen för den nya beställningen, att tjänstemannen, som skulle beklåda den-
 samma, vore överansträngd, redan innan beställningen blivit tillsatt.

Vad är det nu egentligen för stora skiljaktigheter i de båda fältintendenternas dagliga gärning? Vad ha vi fått förplågnadsanstalten i Bodens för? Vi ha fått den för att på ort och ställe kunna tillfredsställa den där förlagda truppstyrkans behov av livsförnödenheter, så att man icke behöver köpa det nödvändiga för varje dag, utan kan ha ett lager därav.

Sedan föreställer jag mig, att den chef, som skall sköta intendenturförråden och sörja för att varorna skola få omsättning, att han genom denna sin gärning kommer i en viss beröring med övriga trupper inom sjätte fördelningen. Det skulle väl vara alldeles för märkvärdigt, om han icke skulle kunna stå i direkt beröring med intendenterna vid Bodens trupper för att fastställa huru mycket som går åt till varje truppförband, utan att han skall behöva gå till fästningsintendenten för att genom denna onödiga instans taga reda därpå.

Sedan vill jag påstå raka motsatsen mot vad den siste ärade talaren sökte göra troligt, nämligen att i de orter, där det är mindre med mat, skulle det vara mera arbete för intendenturen att ordna förråden till krigsberedskap. Den åsikten tror jag är alldeles felaktig. En sådan åskådning är ägnad att oriktigt värdesätta de fältintendents arbete, som hava sin verksamhet i folk- och matrikare landsdelar. Där ingenting finnes att magasinera, där har enligt min uppfattning fältintendenten mindre att göra, än där det finnes mycket mat att uppsamla och magasinera. Där uppe måste fältintendents förnämligaste uppgift bliva att sörja för att från folkrikare och matrikare trakter transporteras livsförnödenheter dit upp, men detta sker genom rekvisitioner av större kvantiter på en gång.

Det talas om att arbetet, som pålægges de föreslagna fältintendenterna, skulle bliva så ansträngande, så att dessa sysslor icke skulle kunna förenas hos en person. Jag känner mig icke övertygad därom, även om det är mycket starkt pointerat både i den kungliga propositionen och av den siste talaren.

För övrigt har jag ett annat skäl, varför jag inte precis utan

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

vidare vill skapa denna nya tjänstebefattning. Ännu så länge har inte förplägnadsanstalten trätt i verksamhet i sådan omfattning, att detta nödvändiggör skapandet av denna nya beställning. Den har nätt och jämt börjat med ett bageri. Det vore all anledning, att man låte den träda i verksamhet och visa, vad arbete, som kan krävas, och i vad mån den sysselsätter chefen. Ty, mina herrar, det gäller inte allenast avlöning till denne man, utan det kommer antagligen nästa år eller längre fram en proposition, att vi skola bygga bostad åt honom.

Riksdagen har ju genom sina föregående beslut godkänt den ordningen, att statens tjänstemän i Boden skola förses med bostäder i kronans hus. Kommendanten i Boden har redan sagt, att nog tar han emot en fältintendent, men det finnes ingen bostadslägenhet åt honom; således grundlägger Riksdagen genom detta beslut även den av kommendanten antydda byggnaden. Då jag håller före, att de löpande göromålen under den närmaste tiden kunna skötas av en person, vidhåller jag mitt yrkande.

Chefen för lantförvarsdepartementet, herr statsrådet Bergström: Herr talman, mina herrar! Frågan här gäller, huruvida de uppgifter, om vilka statsverkspropositionen talar, kunna med fog och med utsikt till framgång läggas på *en* person, som i sig skulle förena dem alla, eller om de böra fördelas på *två*, en fästningsintendent och en förrådschef. Jag har för min del också sökt sätta mig in uti vad som här behöver utföras uppe i Boden, och jag har icke kommit till något annat resultat, än att det är alldeles nödvändigt, särskilt för så vitt de uppgifter, som måste läggas på förrådschefen, skola vederbörligen utföras, att det blir en särskild förrådschef. Det är icke så, som den siste ärade talaren synes förmena, att förrådschefen allenast skulle ha att tillse, att han har allting i förrådet, vare sig det nu kan anskaffas på trakten eller — såsom förhållandet nog blir i en mängd fall — behöver tagas nedifrån landet, utan det kommer att åligga denna förrådschef att i första hand utarbeta de mycket viktiga planer, som, när det en gång gäller, skola ligga till grund för dessa förråds framförande dit, där de behövas. Det är ju nämligen så, som det också blivit sagt i statsverkspropositionen, att dessa förråd skola icke allenast tjäna de i Boden liggande trupperbanden, utan de skola även avse tillhandahållande av nödiga förnödenheter av olika slag till en uti norra Sverige opererande armé.

Vid årets riksdag har Kungl. Maj:t haft sin uppmärksamhet särskilt riktad på en del brister med avseende på vårt intendenturväsende, och åtskilliga av de framställningar, som uti detta hänseende blivit gjorda till Riksdagen, ha genomgått försvarsberedningarnas prövning. Jag begagnar detta tillfälle att fram-

bära min tacksamhet till statsutskottet för det sätt, varpå statsutskottet har mottagit dessa framställningar och behandlat dem. Jag tror emellertid, att ifall man nu här skulle se denna särskilda fråga uteslutande från sparsamhetssynpunkt, så komme det att bli en verkligt missriktad sparsamhet.

I krig är brist i avseende på förråden en farlig sak, men lika betänkligt, mina herrar, är det, ifall det råder en bristfällig organisation i avseende på de befintliga förråden, så att man icke förmår att i rätt tid och på rätt plats föra fram dem till den stridande armén. Här möter oss just den uppgift, som i första hand komme att vila på förrådschefen. Och enligt mitt förmenande kan icke *den* stora uppgiften med fördel läggas på en intendent, som tillika har till uppgift att sköta en mängd andra löpande göromål. Jag tror, att av de intender, som vi ha i vår svenska armé, blir denne förrådschef innehavare av en av de allra viktigaste posterna.

Mina herrar! Man behöver icke anställa jämförelser med utlandet — ehuru det i dessa tider kan ligga ganska nära till hands — när det gäller att avgöra, var brister kunna vara att befara på intendenturväsendets område, och vad de betyda. Vi ha i vår egen historia, även ifrån de breddgrader, på vilka denna trakt ligger, tillräckligt med minnen uti detta avseende, minnen utav att nederlag och olyckor blivit vida tyngre och svårare, än de verkligen behöft att bli uti ett krig, ifall brister rätt på det gebit, som vi nu äro inne på. Och jag ber er, mina herrar, med hänsyn till de synpunkter, som jag här har framlagt, att lämna ert bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag har förut antytt, att för varje ny befattning motiveras fram en omfattande och ansvarsfull sysselsättning. Nu rent av påstod statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet, att försvaret uppe i Norrbotten strängt taget skulle bero på, om Kungl. Maj:t får den begärda fältintendenten. Visste jag, att ett krigs utgång hängde härpå, skulle jag icke motsätta mig denna oumbärliga tjänsteman. Men jag kan icke tillägna mig den uppfattningen, att det förhållandet, att vi här i dag besluta öka intendenturkåren i Boden med en tjänsteman, skall ha någon avsevärd betydelse för försvaret. Jag hade nästan den uppfattningen, att vår intendentur redan nu vore så ordnad och fungerade på ett sådant sätt både i Boden och annorstädes, att icke tillskottet av en ny tjänsteman skulle vara avgörande för kriget.

Det är ju så, att denne man skall ordna en del förråd där uppe. Vi komma icke ifrån det: hela hans livsgärning ligger däri, att han skall skaffa och upphandla mat och ordna intendentförhållandena. Vad är det då för ett förskräckligt arbete han skall utföra utöver detta, om tjänsterna sammanföras? Jo, en

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

och annan gång skall han inspektera truppförbanden inom fästningen och vidtaga de åtgärder, som därvid synas lämpliga.

Jag hyser fortfarande den uppfattningen, att ännu stå vi icke inför ett förhållande i Boden, som frammanar inrättandet av en ny så hög tjänstemannabefattning.

Blir det på det viset, att vi komma att inrätta en ny arméindelning, där Boden med omnejd t. ex. utgör en särskild fördelning för sig, då är det klart och tydligt, att det blir alldeles nya förhållanden, som kunna framkalla nya tjänstebefattningar. Men så länge vi ha en särskild arméfördelningschef för sjätte arméfördelningen, kan jag icke tänka mig, att vare sig sjätte arméfördelningschefen eller någon annan, som har något att säga till om i krigsledningen, utan vidare vill avstå från varje kontroll över huru det står till och ser ut vid gränsen och lämna detta åt dem, som regera i Boden. Skulle den nye fästningsintendenten, som Kungl. Maj:t ifrågasätter, förutom ordnandet av fästningsintendenturen även ordna gränsförråden, inträffar just vad Kungl. Maj:t och E. A. Nilson befarat, han kommer att redovisa inför två herrar, kommandanten och fördelningschefen.

Slutligen vill jag betona, att, när jag nu ställer mig emot inrättandet av denna intendentbefattning, jag icke kan taga på mig, att jag därigenom skulle undergräva landets möjligheter att försvara sig i Norrbotten, utan vågar vidhålla mitt förslag.

Herr Nilson i Örebro: Jag ber endast, mina herrar, att gentemot vad den ärade talaren nu senast yttrade få säga, att man får väl icke begränsa en fördelningsintendents eller en fästningsintendents kontroll till att en och annan gång inspektera truppförbanden. Jag tror, att min mycket värderade vän på skånebänken dock har innerst inne en känsla av, att en inspektion lämpligen behöver tränga något djupare och vara något skarpare. En försvagad kontroll på detta område synes mig icke vara tillräddig, lika litet som det är tillräddigt att biträda en anordning, som skulie medföra ett åsidosättande av de oundgängliga kraven på förplägnadsplanens rättidiga ordnande och uppgörande för en i denna landsända möjligen under krig opererande armé.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten av herr Asplund med flera avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Thorsson, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i punkten 19) av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ang.
intendentur-
kåren.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten av herr Asplund m. fl. avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 108 ja mot 82 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställen.

Punkterna 20 och 21.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkten 22, angående furagering av arméns hästar.

Kungl. Maj:t hade i punkten 25 av denna huvudtitel föreslagit Riksdagen att öka anslaget till furagering av arméns hästar, nu 3,292,176 kronor, med, i jämnt tal, 61,564 kronor till 3,353,740 kronor.

Ang.
furagering
av arméns
hästar.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 112, hade herr *Thorsson* hemställt, dels att Riksdagen måtte i skrivelse anhålla, att Kungl. Maj:t ville oförtövat gå i författning om att kavalleriets mellan de årliga repetitionsövningarna för tjänsten icke behövlige hästar utackorderades till fodervärdar och dels att Riksdagen måtte vidtaga sådan rättelse i beräkningen av furageringsanslaget, att detsamma, vad kavalleriet anginge, nedattes med det belopp, som motsvarade i motionen angivna antal underhållsdagar i depå, eller 51,375 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte:

a) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition och herr *Thorssons* förevarande motion öka anslaget till furagering av arméns hästar, nu 3,292,176 kronor, med 21,277 kronor till 3,313,453 kronor; samt

b) avslå herr *Thorssons* motion i vad den avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utackordering till fodervärdar av kavalleriets för tjänsten icke behövlige hästar.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid mom a) av herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *O. Jonsson*,

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.*
(Forts.)

friherre *Gripenstedt*, greve *Klingspor*, friherre *Falkenberg*, *Lamm*, friherre *J. G. Beck-Friis*, greve *C. B. Hamilton*, *Andersson* i Skivarp, *Persson* i Stallerhult, *Odqvist* och *Lenke*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr *Thorssons* motion i denna del, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, öka anslaget till furagering av arméns hästar, nu 3,292,176 kronor, med 61,564 kronor till 3,353,740 kronor; samt

vid mom b) av herrar *Kvarnzelius*, *Hahn*, *C. G. Ekman*, *Asplund*, *Thorsson*, *Starbäck*, *Rydén*, *Lindberg*, *Ström* och *Nilson* i Örebro, vilka föreslagit, att Riksdagen måtte

b) i anledning av herr *Thorssons* ifrågavarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta snarast möjligt utreda, huruvida och i vad mån kavalleriets mellan de årliga repetitionsövningarna för tjänsten icke behöfliga hästar skulle kunna utackorderas till fodervärdar.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan i mom. a) erhöles ordet av

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Bergström*, som anförde: Herr talman, mina herrar! I denna punkt har en motionär, herr *Thorsson*, och med honom statsutskottet, ifrågasatt, att en minskning uti det belopp, som Kungl. Maj:t har begärt, skulle äga rum i syfte, att ett större antal hästar skulle ställas i depå, nämligen förutom vid kavallerifördelningen även på fördelningskavalleriet. Utgångspunkten för denna framställning hos såväl motionären som statsutskottet framgår utav följande. Motionären säger, att de i 1901 års härordning angivna grunder i detta hänseende icke böra undergå förändring i annat fall, än att Riksdagen på uttrycklig hemställan därom uttalat sig. Motionären förmenar sålunda, att då fördelningskavalleriet numera icke har hästar på depåutfodring, skulle denna ändring ha inträffat, utan att Riksdagen på uttrycklig hemställan av Kungl. Maj:t fattat beslut särskilt om denna fråga. Att Riksdagen fattat beslut i ämnet bestrides icke av den ärade motionären, och kan naturligtvis ej heller bestridas, ty beräkningarna av statsanslaget för furagering av arméns hästar och jämväl beräkningen av underhållsdagar i depå ha ju alltid, år efter år, underställts Riksdagens prövning.

Statsutskottet har samma uppfattning som motionären. Utskottet säger nämligen, att denna anordning, att fördelningskavalleriet numera icke har hästar på depåutfodring, grundar sig, såvitt utskottet kunnat finna, icke på något medgivande från Riksdagens sida, och vid sådant förhållande anser utskottet, att den i 1901 års härordningsförslag angivna planen för depå-

utfodring bör tillsvidare ligga till grund för ifrågavarande anslagsberäkning. Därför går statsutskottet tillbaka till denna tidigare beräkning från år 1901 och minskar anslagssumman med, om jag minns rätt, något över 40,000 kronor.

Herr Thorssons uppfattning, vilken även statsutskottet har gjort till sin, vilar emellertid helt och hållet på ett förbiseende. Vid 1903 års riksdag var denna fråga föremål för omprövning i Riksdagen. Kungl. Maj:t ifrågasatte då uti statsverkspropositionen, att all depåutfodring skulle upphöra i och med 1904 års stat för såväl kavallerifördelningen som fördelningskavalleriet, och detta framhölls icke allenast i de Riksdagen förelagda tabellerna över beräkningarna av anslaget och av underhållsdagarna, utan även uti departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet, vilket jämväl återgavs av statsutskottet vid 1903 års riksdag. Och i enlighet därmed strök 1903 års Riksdag all depåutfodring vid hela kavalleriet ur staten. På samma sätt skedde även vid 1904 års riksdag. Sålunda gällde detta för åren 1904 och 1905. Sedermera, när man kom till 1905 års riksdag, intog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen på nytt depåutfodringen vid kavallerifördelningen och vid Norrlands dragonregemente. Vid detta senare regemente har denna anordning sedermera varit bestående under några år; den godkändes senast av 1909 års Riksdag och gällde således till och med år 1910. Men därefter ströks den återigen beträffande Norrlands dragonregemente och har sedan alltjämt bibehållits endast beträffande kavallerifördelningen.

Således är, såsom jag nu haft tillfälle att visa, utgångspunkten för den framställning, som motionären och statsutskottet här gjort, oriktig. Detta hindrar naturligtvis icke, att man kan anse önskligt, att frågan om omfattningen av depåutfodringen inom kavalleriet ställes under omprövning, och jag har även haft min uppmärksamhet riktad härpå. Jag har för övrigt i mitten av sistlidne januari föranstaltat om en utredning i detta avseende, en utredning, som har blivit gjord av intendentsdepartementet i arméförvaltningen och under vilken inspektören för kavalleriet med flera ha varit i tillfälle att yttra sig. Denna utredning har givit till resultat, att myndigheterna i korthet sagt anse, att det väl torde vara möjligt, att även vid fördelningskavalleriet truppförbanden under en kortare tid skulle kunna ha sina hästar i depå, men att en dylik åtgärd vore olämplig och i längden ekonomiskt ogynnsam, för såvitt arméns dyrbara hästmateriel skulle hållas vid makt och kavallerivapnets duglighet icke äventyras. Det är det resultat, vartill denna påbegynta utredning har kommit. Någon prövning av frågan inför Kungl. Maj:t med anledning av denna utredning har ännu icke ägt rum. Det är emellertid klart, att i den mån, som denna påbegynta utredning kan behöva fullständigas, har jag däremot ingenting att invända, utan skall naturligtvis själv föranstalta om ett sådant fullföljande för att

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

frågan i sin ordning må komma under Kungl. Maj:ts prövning och sedermera, i den mån det påfordras, även under Riksdagens. Såsom ärendet nu föreligger, tror jag mig ha grundade skäl att anhålla om bifall till Kungl. Maj:ts förslag uti ämnet.

Vidare yttrade:

Herr Thorsson: Herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet yttrade i sitt anförande, att Riksdagen åren 1903 och 1904 uttalat sig om depåutfodring och då ansett den böra fullständigt borttagas, men enligt hans utsago skulle sedan Riksdagen år 1905 ha gjort ett delvis annat uttalande, nämligen för depåutfodring i så måtto, att Riksdagen då ansåg, att sådan borde förekomma vid Norrlands dragonregemente samt vid kavallerifördelningen. Jag har nu icke forskat i riksdagshandlingarna för åren 1903, 1904 och 1905, utan jag har hållit mig till de uttalanden, som gjordes av de militära myndigheterna, av Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1901, då planen till den nya härordningen framlades och antogs. Eftersom emellertid herr statsrådet anförde Riksdagens skiljaktiga beslut de nämnda åren såsom ett skäl för bibehållande av den nuvarande hushållningen, nödgas jag för min del säga, att även om Riksdagen ovan angivna år fattat dylika avvikande beslut, lär det dock med hänsyn till det sätt, varpå man numera i verkligheten hushållar med detta anslag, vara synnerligen nödigt att genom ett nytt riksdagsbeslut tvinga vederbörande att lägga fram de siffror för Riksdagen, som äro erforderliga för att anslaget skall få sin rätta avmätning. Det anfördes av herr statsrådet, att kavallerifördelningen i de tabeller, som ligga till grund för dess beräkningar, även upptager depåutfodring, och vi ha också i årets proposition, bilaga 69, den tabell, som lagts till grund för nu föreliggande äskande, vari för depåutfodring beräknats 121,352 dagar. Nu lär depåutfodringen under det senaste året ha omfattat endast omkring 16,000 dagar, men man har som sagt likväl i beräkningarna upptagit 121,352 dagar. Det skulle vara intressant att veta, varifrån man fått de medel, som erfordras för att täcka skillnaden mellan det beräknade depåutfodringspriset och kostnaden för normalranson. Även om det här är fråga om ett förslagsanslag, förefaller det mig dock, som om vederbörande borde lägga fram för Riksdagen de papper, som behövas, för att ett beslut skall kunna fattas i laga ordning, och därför anser jag för min del att det är riktigt, att Riksdagen nu bifaller statsutskottets förslag och alltså sänker anslaget, så att vederbörande därigenom bliva tvungna att komma med en annan beräkning. Det är, det må jag säga i samband med detta ärendes behandling, ett alldeles märkvärdigt sätt att räkna, som man i intendentsdepartementet har i detta fall. Man kastar ned några siffror i en tabell, och så säger Kungl. Maj:t i

motiveringen, att Kungl. Maj:t icke har någon anledning att fråntäda den hittillsvarande ordningen.

Jag erinrar mig, hurusom Kungl. Maj:t, när depåutfodringen vid Norrlands dragonregemente upphörde, yttrade i statsverkspropositionen, att Kungl. Maj:t icke hade anledning att föreslå Riksdagen någon förändring i beräkningen av depåransonerna, och så strökos samtidigt utan vidare alla depåransoner för Norrlands dragonregemente. Det var år 1908 eller 1909, som detta inträffade. Nu kan man från statsrådsbänken säga: Nåväl, saken har varit framlagd för Riksdagen och den har varit i tillfälle att yttra sig härom, då tabellerna medföljde propositionen. Det är icke obekant för någon, som haft det minsta göra med det arbete, som förekommer inom utskotten och särskilt statsutskottet, att man där icke har tid att, såsom erfordras, granska alla förefintliga handlingar, utan man måste i högst väsentlig grad lita på, att de uppgifter, som komma från vederbörande verk, även äro överensstämmande med de faktiska förhållandena, i all synnerhet om Kungl. Maj:t icke i motiveringen till propositionen antytt, att någon ändring är gjord. Jag känner mig icke övertygad om, att det beslut, som 1903 års Riksdag fattat i föreliggande fall, skall kunna hindra Riksdagen från att besluta i överensstämmelse med det förslag, som statsutskottet här tillstyrkt, varför jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall till denna utskottets framställning.

Herr Gustafsson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Efter det anförande, som här hållits från statsrådsbänken, skulle det ju kunna vara alldeles överflödigt att här yttra något vidare i frågan, och jag skulle kunna inskränka mig till att endast yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Då jag emellertid fått ordet, kan jag icke underlåta att i detta sammanhang påpeka, att den sparsamhet, som statsutskottet här sökt göra gällande genom att nedsätta nu ifrågavarande anslag, efter mitt sätt att se saken är fullkomligt missriktad. Detta hästmateriel, som är ganska dyrbart, menar nu statsutskottet att man, när mötet är slut på hösten, antingen skall utackordera till fodervärdar eller uppställa i depå. Utackordering hos fodervärdar kunde möjligen gå för sig, om man vore förvissad om, att hästarna finge en skötsel, som är för dem lämplig. Envar, som har något reda på, huru skötseln går till, lät oss säga på ett mindre lantbruk, vet, att även om hästarna få sin fulla ranson och hava gott hull, få de dock icke en sådan fodersammansättning, som gör, att de bliva fullt lämpliga för det ändamål, vartill de skola användas, utan de behöva tagas in 14 dagar i förväg på regementet för att bli i full kondition. När hästarna uppställas i depå, är det så, att foderransonen blir betydligt mindre än vad som behövs för att hålla dem vid fullt goda kroppskrafter. Om också icke kan

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

sågas, att de ställas på svältranson, så få de dock en förknappad utfodring. Därför är det alldeles självfallet, att hästarna, som komma från regementsmötet med krafterna nedsatta, behöva få full ration för att bli fullkomligt upprättade.

I 1901 års härordning var det, såsom utskottet säger, visserligen avsett, att hästarna skulle uppställas i depå, men man får komma ihåg, att det är betydligt förändrade förhållanden nu mot år 1901. Genom den längre övningstiden har det nu blivit så kort tid, ja, man kan endast räkna med cirka 40 dagar, som hästarna äro lediga från tjänstgöring. Den tiden är alldeles för knapp för att man skall kunna tänka sig, att någon fodervärd vill taga mot en häst för rimligt pris.

För övrigt får jag säga, att det ju kan vara lämpligt, som också reservanterna hava sagt, att beräkningarna göras något annorlunda än som hittills gjorts. Man kan mycket väl tänka sig, att de s. k. depådagarna kunna utgå ur anslagsberäkningarna, och då finge man uppställningen något annorlunda än som hittills varit fallet. Det är ett önskemål, som även reservanterna här framställt, och jag är övertygad om, att när nu en gång statsrådet fått sin uppmärksamhet fäst därpå, kommer det också att följas. Den skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning i saken, som reservanterna i andra punkten tala om, torde vara överflödig, eftersom statsrådet sagt, att en utredning är igångsatt.

Jag ber med detta att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till en början få erinra om, att när 1901 års härordningsförslag underställdes Riksdagens prövning, bröto sig mot varandra meningarna rörande lämpligheten av *utackorderingssystemet* eller *depåsystemet*. Depåsystemet avgick med seger på grund av den beräkning rörande kostnaderna för det ena och det andra systemet, som förebragts av generalstabschefen. Om grunderna och sättet för denna beräkning kan jag icke yttra mig. Därom vill jag endast säga, att beräkningen nog kan underkastas kritik. Men depåsystemet fastslogs, det är ofrånkomligt. Det har emellertid från statsrådsbanken erinrats därom, att man 1903 och 1904 gick in på en annan ordning. Det är alldeles riktigt, att man så gjorde. Men varför har man gjort det? Jo, i yttrandet till statsrådsprotokollet erinrades därom, att kavalleriet vid denna tidpunkt saknade 1,120 hästar. Sålunda fattades då 1,120 hästar i det hästantal, som skulle finnas vid kavalleriet, och därför var det helt naturligt, att det då icke fanns något behov av att uppställa några hästar i depå. Ty vad innebär det, att man uppställer hästar i depå? Jo, det innebär, att den häst, som icke är i daglig tjänstgöring, sättes på en lägre utfodringsration, en ration, som utgår med 80 procent av normal ration. — Jag hemställer till

de av herrarna, som äro lantbrukare och hava hästar och djur i allmänhet, om icke dessa djur utfordras något kraftigare omedelbart före och under det de äro utsatta för stora ansträngningar, under det de vid mindre ansträngningar ställas på en något lägre ration. Jag tror, att man mot riktigheten av en sådan hushållning icke kan göra någon grundad erinran.

Tabellerna ha emellertid år efter år varit underställda Riksdagens prövning och godkännande, men statsutskottet har icke uppmärksammat förändringen förrän nu. Men när nu statsutskottet uppmärksammat denna förändring, har statsutskottet velat återgå till den ordning, som egentligen var utgångspunkten för beräkning av anslaget, och jag kan icke finna annat, än att det är riktigt att så göra.

Herr statsrådet nämnde därom, att depåutfordring har alltifrån år 1906 och till och med år 1909 tillämpats jämväl vid Norrlands dragoner, som är fördelningskavalleriet vid sjätte arméfördelningen; och detta är riktigt. Men går man till protokollen från 1910 års riksdag och undersöker, huruvida någon motive-ring för en ändring finnes angiven i statsrådsprotokollet, så skall man finna, att så icke är förhållandet. Det heter härom i statsrådsprotokollet 1910 rörande anslag under denna rubrik följande: »För innevarande år hava utgifterna under detta anslag beräknats efter 1 krona för häst och dag under användning samt 80 öre under uppställning i depå. Någon anledning att frångå denna beräkningsgrund har ej förekommit, i anledning varav det för år 1910 erforderliga anslagsbeloppet blir beräknat i enlighet därmed.» Därefter återopas bilagorna såsom beräkningsgrund.

Det är allt vad som står, ingenting annat.

Jag är för min del övertygad om, att med den samvetsgrannhet och den noggrannhet, som utmärkte dåvarande statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet, liksom även den nuvarande departementschefen, så beror detta endast därpå, att de ha litat på de uppgifter, som de erhållit från vederbörande ämbetsverk och sedan lagt dem till grund för sin framställning. Och Riksdagen har icke uppmärksammat denna förändring i utgångspunkten för beräkningarna. Men nu har uppmärksamheten blivit fäst därpå, och då förefaller det mig, att det vore riktigt, att Riksdagen vidhölle den beräkningsgrund, varefter anslaget år 1901 bestämdes skola utgå, och detta gör, att jag hemställer om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Förra gången jag hade ordet, sade jag, att jag icke tagit del av 1903 års proposition i föreliggande fråga. Jag har den emellertid nu här, och i ifrågavarande punkt står det tydligt: »Vid beräkningen av anslagsbehovet har iakttagits, att, enär kronans hästar av skäl, för

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

vilka jag under punkt 15) redogjort, icke kunna uppbringas till det i den ursprungliga planen bestämda antalet, de stambästar, vilka för närvarande finnas disponibla, måste under hela året tagas i anspråk, vadan någon depåutfordring för dem, ledande till nedsättning i furageringskostnaden, icke kan ifrågakomma.» Det resonemang, som statsrådet år 1903 förde i detta ämne, angiver oförtydligt, att Kungl. Maj:t icke 1903 tagit någon som helst ställning till depåsystemets avskaffande, utan endast relaterat inför Riksdagen, att det då disponibla hästantalet måste i sin helhet användas under året och att då följaktligen icke några kunde uppställas i depå. Det är precis samma tankegång, som jag har hävdad i min motion och som statsutskottets majoritet har givit sin anslutning till, nämligen att det är det antal hästar, som man *icke har sysselsättning för*, vilka under kortare eller längre tid böra uppställas i depå. Det är därför, som jag för min del icke kan känna mig övertygad om annat, än att Riksdagen, efter mitt sätt att se, i själva depåfrågan icke intagit någon annan ståndpunkt än den gjorde den gång, då depåsystemet infördes.

Chefen för lantförvarsdepartementet, herr statsrådet Bergström: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke vara lika oartig mot föregående riksdagens statsutskott, som de båda statsutskottsledamöter, som här yttrat sig. De hava sagt, att statsutskottet naturligtvis icke provat de beräkningar, som framlagts för utskottet, oaktat anslagen undergått en förändring och Kungl. Maj:ts proposition är för år tydligt hänvisat på de beräkningar, som legat till grund för denna förändring, genom att i själva texten åberopats den tabell, uti vilken dessa beräkningar gjorts. Jag kan aldrig tänka mig, att det kan gå så till i statsutskottet. Jag förutsätter, att statsutskottets ledamöter allvarligt nagelfara dessa beräkningar. Det är ju ett arbete, som icke nödvändigt alla behöva deltaga uti. En kan ju granska en tabell, och en annan en annan.

Jag kan, som sagt, aldrig tänka mig, mina herrar, att det kan gå så till i statsutskottet, som här sagts. Jag kan icke tänka mig, att denna förändring skulle te sig som en fullkomlig nyhet, att man icke förr uppmärksammat densamma i statsutskottet och att man på detta sätt har kommit att liksom oförvarandes vika ifrån 1901 års princip. Så mycket är alldeles tydligt, att år 1903 förmärkte man förändringen, och icke var det en sådan avgång från 1903 till 1904 i statsutskottet, att man icke då märkte, att man fortfarande avvek från principen av 1901 och fullständigt avvek därifrån. Så kommer man till 1904 års riksdag. Ja, då återinförde Kungl. Maj:t i sina beräkningstabeller depåutfodringen med avseende på kavallerifördelningen och ett av de övriga kavalleriregementena. Beträffande kaval-

lerifördelningen har depåsystemet sedermera tillämpats hela tiden, men vad Norrlands dragoner beträffar, har Kungl. Maj:t, icke vid 1910 års riksdag, såsom herr Nilson antog, utan vid 1909 års riksdag tagit bort depåutfodringen i sin framställning. Jag vill för min del icke tro, att icke statsutskottet vid riksdagen 1909 har observerat detta. I varje fall kräver detta påstående bevis, innan det får anses konstaterat, att så verkligen varit förhållandet.

Nu sade herr Nilson, att det var skäl att vidhålla den ståndpunkt, som 1901 års riksdag intog i denna fråga. Men från denna tid kunna ju förhållandena ha ändrats betydligt, och det har visat sig, att så verkligen skett, eftersom förändring på förändring blivit vidtagen av Kungl. Maj:t, och det framgår även av den utredning, vars resultat jag delgivit statsutskottet, att förändringar ägt rum. Jag vill då fråga herrarna, om det kan vara en rimlig ståndpunkt att man nu, vidhållande 1901 års grundsats, i ett slag återgår därtill, innan man undersökt, huruvida det verkligen är hållbart att tillämpa 1901 års princip.

Jag har för min del sagt, att jag ämnar fullfölja den undersökning, som är begynt, och, efter vad som nu förekommit, även vidga densamma. Men för mig ställer det sig så, att jag vill ha bestämt konstaterat, att man kan fullt och helt gå tillbaka till 1901 års ståndpunkt, innan man besluter sig därför. Och det förefaller mig, som om denna mening även borde vara statsutskottets och Riksdagens.

Herr Nilson i Örebro: Till en början ber jag att få rätta en missägning, som jag gjorde mig skyldig till i mitt förra anförande, då jag sade 1910 års riksdag. Det var i verkligheten 1909 års riksdag, och det var i fråga om det anslag, som begärdes på 1910 års riksstat. Det citat, som jag gjorde, var sålunda taget icke ur 1910 års statsrådsprotokoll rörande fjärde huvudtiteln, utan ur 1909 års statsrådsprotokoll.

Jag vill för min del icke fälla någon som helst sträng dom över statsutskottets sätt att pröva detta anslag. Jag vill sålunda förutsätta, att både 1903 och 1904 års riksdagar hava observerat de förändringar, som då vidtogos, och likaledes de följande riksdagarna, men vad jag absolut kan påstå är, att sedan jag kommit att tillhöra statsutskottet och deltagit i denna prövning på 1:a avdelningen, hava vi visserligen mycket noggrant gått igenom tabellerna, icke allenast denna, utan även andra, men jag tager ärligt på mig den skammen, att jag icke observerat detta, och denna skam delar jag med mina övriga kamrater inom avdelningen. Detta måste jag erkänna. Men när nu min uppmärksamhet blivit fästad därvid, vill jag icke öka denna min skuldörda med att jag skulle framhärda i att stå på den ståndpunkt,

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

som jag ur Riksdagens synpunkt finner vara oriktig, och som jag ofrivilligt intagit, utan jag vill hava rättelse härutinnan.

Herr Thorsson: Herr statsrådet var synnerligen onådig emot statsutskottets ledamöter, därför att de icke inrättat en tillräckligt effektiv arbetsfördelning i statsutskottet, och jag skall vara den förste att erkänna, att det kan hända, att vi icke hava gått riktigt noga igenom alla tabeller. Jag kan också, såsom jag förut sagt, erkänna, att här kan föreligga ett förbiseende. Men kan det trösta herr statsrådet, skall jag lova honom att hädanefter noggrannare granska Kungl. Maj:ts beräkningar, och jag skulle bliva synnerligen glad, om herr statsrådet vore lika noga med att taga reda på, att de tabeller och beräkningar, som läggas fram för Riksdagen, icke blott överensstämma med *texten* utan även med *verkligheten*.

Eftersom vi nu skola påminna varandra om ömsesidiga plikter och eftersom herr statsrådet erinrat om, att vi icke läst de tabeller, som förelagts oss i tryck, så vill jag säga, att herr statsrådet icke läst den i årets proposition föreliggande tabell, bilaga nr 69, riktigt, innan den blev tryckt, ty under behandlingen av detta ärende hava vi fått kännedom om, att det egentligen icke är mer än omkring 16,000 underhållsdagar i depå, som man haft i kavallerifördelningen, men i tabellen står det 121,352 dagar. Härom hade icke Riksdagen fått den ringaste kännedom, om jag icke kommit med min motion.

Jag skulle därför vara synnerligen glad, om herr statsrådet ville tillhålla intendentsdepartementet att lägga fram tabellerna, sådana de i verkligheten äro. Jag frågar ännu en gång, varifrån man har fått pengar till att utfodra hästarna med hela rationer under den tid, då de varit satta på depå enligt tabellen.

Jag tager mig friheten att fortfarande yrka bifall till mitt förslag, trots herr Gustafssons rädsla för depåsystemet.

Herr Lindman: Jag har ett visst intresse för denna debatt och kan icke säga annat än, att det förefaller mig, som om man därunder till en viss grad hade glömt bort hästarna, som det dock gäller, och väl mycket fäst sig vid tabellerna och tabellernas tillkomst i staterna. Det viktigaste torde väl vara att reda ut, huruvida det är behöfligt, att staterna tillämpas, såsom det nu sker, eller om man skall kunna, såsom här föreslagits, vrida tillbaka utvecklingen till det, som var strax efter 1901, och således med en gång stryka över, vad som sedan har tillämpats. För att kunna avgöra detta får man i första hand tänka på hästarna, om dessa tåla vid ett sådant tillbakavridande, som det här är fråga om, eller om det är nödvändigt, att hästarna få den utfodring, som efter nuvarande stater upptages i statsverksproposi-

tionen, och om hästarna äro behöfliga för dessa kavalleriregementen.

Det är ju ganska klart, att man får vara försiktig med hästarna, detta kavalleriets dyrbara material, så att man icke genom att vidtaga åtgärder, som medföra kraftnedsättning hos själva hästmaterialet, anordnar det så, att hästarna icke kunna vara fullt användbara vid krigstillfällen, således att de icke hava den stridsberedskap, som det nu för tiden har talats så mycket om, och som jag är den förste att understryka.

Kan man tänka sig, att under en så stor del av året som 308 dagar ett så stort antal hästar kunna sättas på depårationer? Jag tror det icke. Erfarenheten har i varje fall visat, att under denna tid erfordras hästar vid kavalleriregementena. Så t. ex. användas ett par årgångar av hästarna för dressyr, d. v. s. remonter. Vidare användas där hästar till körslor och andra ändamål, och när dessa frändragas, behöva kavalleriregementena det återstående antalet. Om hästarna behövas till övningar, ligger det i sakens natur, att man icke skall sätta dem på förknappad ration. Då återstår endast den frågan: kan man sätta dem på depåration under tiden mellan regementsmötets slut och bevärningsrekrytskolans början i november månad? Emot en sådan åtgärd talar oförtydligt den omständigheten, att hästarna efter regementsmötet äro nedsatta till sina krafter genom ansträngningarna, och givet är, att det är ytterst olämpligt att icke låta hästarna under den tid, som förflyter till bevärningsmötets början, genom erhållande av fulla rationer återfå det hull, som de förlorat under tiden för regementsmötet.

Jag skulle hålla före, att det vore bättre att flytta upp de 200 hästarna på de båda stora skånska kavalleriregementena, som upptagas till erhållande av depårationer, till fulla rationer hellre än att göra motsatsen, och detta därför, att man ju vet, att dessa hästar, som visserligen upptagas till erhållande av depårationer, i verkligheten icke få ut dessa, utan rationerna blandas om varandra så att säga och fördelas lika på samtliga hästar även inom dessa båda regementen. Med ett ord, jag skulle vilja säga, att det är mera ekonomiskt att, om det erfordras i detta fall, ändra staterna till överensstämmelse med verkligheten, än vad det skulle vara att, om jag så får säga, svälta hästarna till överensstämmelse med staterna. Någon god ekonomi lär det senare icke kunna anses vara.

För övrigt, när man talar om år 1901, tror jag, att man nog i allmänhet får erkänna, och det är nog bekant för oss litet var, att den intensitet, med vilken övningarna bedrivs nu vid våra kavalleriregementen, skiljer sig så mycket från vad fallet var år 1901, att man icke kan på något sätt tänka sig möjligheten att föra utvecklingen tillbaka till den dåvarande ståndpunkten.

Jag skulle i övrigt vilja tillägga, att när motionären, som

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

tillhör försvarberedningen, motionerat om denna sak här i Riksdagen, skall väl detta betyda, att han här vill erhålla Riksdagens bifall till sin motion, att han följaktligen begär att av Riksdagen få så att säga ett direktiv för försvarsberedningarna. Men det har sagts, att försvarsberedningarnas arbete skulle vara förutsättningslöst, att försvarsberedningen skulle hava full frihet i sitt handlingssätt. Mig synes, som om försvarsberedningsledamoten och motionären här just handlat i strid med detta, då han begär, att Riksdagen nu skall fatta ett beslut och därmed icke längre göra arbetet inom försvarberedningen i denna del förutsättningslöst.

När försvarberedningen tillsattes, uttalades även, att det visserligen skulle vara endast civila ledamöter i densamma, men man skulle, så uttalade sig statsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet, se till, att inför försvarsberedningen hördes militärer, vare sig muntligen eller skriftligen, och att, först sedan detta var gjort, försvarberedningen skulle med ledning härav fatta sitt beslut. Nu, mina herrar, frågar jag: har i detta fall denna förutsättning gått i uppfyllelse, om Andra kammaren nu fattar sitt beslut i överensstämmelse med motionärens förslag? Äro här några militära sakkunniga hörda på detta område? Jag kan icke finna detta, om jag undantager det meddelande, som herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet gjorde, att han hade inhämtat utlåtande från arméförvaltningens intendentsdepartement. Men äro vi för övrigt här beredda att, om vi fatta beslut i enlighet med utskottets förslag i punkten a) och med reservationen i punkten b), handla utan att ens låta den militära sakkunskapen göra sin röst gällande? Det är just detta jag icke kan vara med om, och därför är det mig ett nöje att instämma i de önsknigar, som herr statsrådet uttalat, nämligen att kammaren må bifalla reservationen i punkten a).

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! I anledning av den siste talarens yttrande, att det ville synas, som om man glömt bort hästarna, och att det väl icke vore meningen att svälta hästarna, ber jag att få erinra därom, att för de två skånska tio-skvadronsregementena är anslaget till deras furagering uppfört och har varit uppfört under flera år enligt dessa grunder. Den ärade talaren ville väl icke göra gällande, att vi under dessa år glömt bort de skånska hästarna och svältfött dem? Jag tror det icke.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet oförändrat; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emeller-

tid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22 mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

*Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet oförändrat.

Omröstningen utföll med 99 ja mot 96 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Härpå föredrogs mom. b). Därvid anförde

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Utskottets majoritet har avstyrkt min motion. Det förefaller mig dock, som om det vore lämpligt, att man finge den tanken undersökt och utredd, huruvida det skulle vara med fördel förenat att utackordera en del av kavalleriets hästar. Den nyss behandlade frågan och denna höra ju delvis tillsammans. Före 1901 års härordning använde man utackorderingssystemet ganska allmänt, men med 1901 års härordning ville de militära myndigheterna gå ifrån utackorderingssystemet och i stället övergå på depåsystemet. Man kan nästan säga, att de militära myndigheterna lagt denna fråga så, att de med depåsystemet avskaffat utackorderingssystemet och, sedan de fått utackorderingssystemet avskaffat, hava de utan att fråga Riksdagen avskaffat depåsystemet med. När herr Gustafsson yttrade sig, yttrade han sig även om denna punkt och sade, att det vore nog icke riktigt att utackordera hästarne, ty även om de skulle erhålla vad man kunde kalla en god utfodring, så kunde de icke hållas i den kondition, som erfordras för att upprätthålla krigsberedskapen. Det är enligt mitt sätt att se ännu icke konstaterat, att dessa hästar icke skulle kunna vara i kondition, när de komma från präktiga fodervårdar, utan det är min uppfattning, att det finnes mycket burget folk, som vill idka ridsporten och som med nöje skulle taga emot en häst och utfodra den väl mot att få hava den som sin ridhäst. Jag hyser för min del den uppfattningen, att man skulle göra en avsevärd inbesparing härmed. Visserligen försökte de militära myndigheterna och Kungl. Maj:t att inför 1901 års riksdag visa, att det är billigare att ställa hästarne på depå än att utackordera

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

dem. Emellertid kan jag icke få för mig, att deras beräkningar voro fullt opartiska.

Våra grannar danskarne, som äro ett praktiskt folk, om icke så högtflygande — eller högthoppande borde jag säga, eftersom det är tal om kavalleriet — hava dock hälften av sina stamhästar utackorderade till fodervärdar, och det förefaller mig att det skulle vara en god hushållning för oss att göra på samma sätt, särskilt om man tänker på användningen av personalen under de tider, när man på våra regementen har mera ont om folk, då det skulle vara en ren fördel för kronan att bli av med en del av de hästar, som regementena nu hava för mycket mellan repetitionsövningarna. Ty det är trots allt vad man sagt icke bevisat, att det är så knapp tillgång på hästar, utan det är på det viset, att om regementena skola hava en häst till varje karl under repetitionsövningarna, måste det bliva mer än en häst till varje karl, när det icke är repetitionsövning, det vill säga, när endast en årsklass är inne.

Jag har därför den uppfattningen, att saken skulle tjäna på att den bleve vederbörligen undersökt, och därför har jag tillåtit mig att i denna min motion yrka, att denna fråga underställes Kungl. Maj:ts prövning. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i föreliggande punkt och bifall till den reservation, som är avgiven av tio av statsutskottets ledamöter.

Herr vice talmannen, som under herr Thorssons yttrande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Gustafsson i Örebro, som anförde: Herr talman! Jag skall däremot be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det är mig alldeles obegripligt, varför man skall skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga. Herr statsrådet har ju förklarat, att han har sin uppmärksamhet fäst på saken och att en utredning är satt i gång, så att jag kan icke förstå, varför Riksdagen skall besvara Kungl. Maj:t i denna fråga. Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr Thorsson: Herr talman! Den föregående talaren måtte ha fått någonting om bakfoten. Kungl. Maj:t har visst icke uttalat, att Kungl. Maj:t är intresserad av att utreda *utackorderingsspörsmålet*, utan statsrådet har uttalat, att han är intresserad av att utreda *depåfrågan*, i vilken Andra kammaren fattat beslut. Det är två skilda saker, att ställa hästarna i depå eller att lega ut dem till fodervärdar. Var gång det varit tal

om utackorderingsspörsmålet, så har det betonats, att ett av de största onera, som drabba kavalleriet under tiderna mellan repetitionsövningarna, är det, att man måste från den egentliga utbildningen taga så mycket folk för att sköta om och rasta de hästar, som icke äro i tjänstgöring. Om man då kunde arrangera saken på det sättet, att man finge hästarna utackorderade till goda fodervärdar och kunde få använda folket till den utbildning, varför det är inkallat, så kan jag för min del icke finna att försvaret såsom sådant skulle kunna bliva lidande därav. Det är endast fråga om den saken, om det är riktigt, vad en del av de militära myndigheterna säger, nämligen att utackorderingssystemet skulle inverka på det sättet, att hästarna icke vore fullt i kondition, när de komme in från sina fodervärdar. Men den saken kan man ju utreda, och man kan undersöka, huru lång tid man utan olägenhet skulle kunna hava dem utackorderade, ty om det förhåller sig så, att det skulle behövas någon tid, varunder man ställde hästarna på kraftigare utfodring, innan de sattes i tjänstgöring, så skulle saken kunna ordnas så, att man intoge hästarna någon tid förut och ställde dem på kraftigare utfodring, innan de inträdde i tjänstgöring. Så nog låter systemet tillämpa sig, om man bara vill, men skall man bara följa de militära myndigheterna, vilkas arbete går ut på att först slå ihjäl utackorderingssystemet och sedan depåsystemet, så är man inne på den väg, som herr Lindman betonade vara den rätta eller att hästarna alltid stå på full utfodring. Då är det klart, att både depåsystemet och utackorderingssystemet bleve överflödiga. Men vi äro icke där ännu på den militära utvecklingsväg, att vi kunna hava full besättning inne på kavalleriet året om. Om den saken skall rangeras, så följer därav, att man skall utsträcka övningstiden ännu mera, så att man kan hava betydligt med folk inne hela tiden för att icke hela den inneliggande styrkan skall behöva tjänstgöra såsom hästskötare. När man klagat över att man under den korta övningstiden måste använda en stor del folk såsom hästskötare, så är det klart som dagen, att på den olägenheten rådes enklast bot genom att befria regementet från en del av den betungande och tidskrävande hästskötseln. Jag tror, att frågan är av den stora betydelse, att den kan tarva en utredning, och då bör man väl icke sätta i fråga, att det skall i någon mån försämra spörsmålet, att vederbörande bli satta i tillfälle att yttra sig.

Herr Ekman: Det är sant vad som framhållits av såväl den siste ärade talaren som också av motionären i denna fråga, att det här gäller, som man säger, endast en skrivelse. Men vi veta nog litet var, vad det betyder, när Riksdagen skriver i ett ämne och man sedan fått den begärda utredningen. Man vill oftast, jag skulle nästan vilja säga alltid, tolka det så, att med

*Any.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

en begäran om utredning har också Riksdagen givit sin blivande ställning till frågan på hand. För min del kan jag icke i denna fråga dela motionärens uppfattning och därför vill jag heller icke vara med om att genom en skrivelse giva något på hand. Herr Thorsson yttrade i sitt första anförande, att han trodde, att den nuvarande anordningen vore en misshushållning med statens medel. Han trodde, att man skulle kunna göra en icke oväsentlig besparing genom en sådan åtgärd, som motionären avser att nå fram till, nämligen en utackordering av dessa hästar till fodervärdar. Jag har en aldeles motsatt uppfattning. Såsom herrarne finna av utskottets utredning, lär en sådan utackordering numera med den utsträckta värnpliktstid, som vi ha, och med den därefter följande repetitionstiden endast kunna komma att omfatta omkring 40 dagar och dessa 40 dagar förlagda till senhösten. Jag tror, att det skall bliva ganska svårt att uppdriva tillräckligt många för ridsporten intresserade privatpersoner, som på så förmånliga villkor, som herr Thorsson antyder, vilja taga mot dessa hästar. Jag fruktar tvärtom, att hästarna, redan då ansträngda av intensiva övningar, komma att användas för helt annat bruk än för tillfredsställande av ridsportens idkares önsknings. Om än den tid, som det här rör sig om, då hästarne utackorderas, är ganska kort, så kommer dock aldeles givet en sådan utackordering att medföra, att hästarne, när de sedan återföras i tjänsten, icke äro i den kondition, som man måste kräva hos dem, utan det kommer att åtgå någon tid, innan hästarne bliva användbara för sitt huvudsakliga ändamål.

Nu skulle jag härtill vilja foga den erinran, att vårt hästmateriel under de senare åren gått betydligt framåt, och även att utländska militärer, som leva i stater, där förutsättningarna för hästuppfödningen äro större än i vårt land, erkänna vårt hästmateriel som förstklassigt. Jag tror, att det är en dålig hushållning att riskera något av detta värdefulla hästmateriel genom en sådan utackordering, som här ifrågasatts.

Jag skall icke ytterligare förlänga denna debatt utan ber, herr talman, att på grund av vad jag framhållit få yrka bifall till statsutskottets hemställan oförändrad.

Herr Jönsson i Slätåker: Herr talman! Jag tror, att denna fråga har en större betydelse, än vad vi i hastigheten kanske tillmätt den. I min bygd äro vi icke främmande för denna utackordering av kronans hästar. På 1890-talet praktiserades detta system ganska allmänt, och för min del får jag säga, att det gjorde en nästan ont, när man såg dessa djur komma från regementsövningarna utmagrade för att överlämnas åt fodervärderna, som skulle bliva i tillfälle att sätta dem för sina redskap och ofta för att bruka jorden. Det är nog så, att dessa hästar behövde vila under en viss tid, varav de dock icke kommo i åt-

njutande under den tid, de voro uthydda, utan komma de mången gång i tjänstgöring igen i ett skick, vilket var minst sagt olämpligt. Motionären säger här, att det utan tvivel skulle från ekonomisk synpunkt vara synnerligen fördelaktigt, om en sådan anordning kunde komma till stånd. Det betvivlar jag mycket, jag tror, att det skulle bliva raka motsatsen. Under nuvarande förhållanden har kassationsprocenten av stamanställda hästar vid våra regementen sjunkit till en så låg procent, som man förut knappast kunnat tänka sig, och jag tror, mina herrar, att härtill i väsentlig mån bidragit, att hästarne fått stanna hemma på depå i stället för att utackorderas. Jag tror, att den lilla besparing, som skulle uppstå genom hästarnes utackordering, i stället för att man skulle ha dem på depå, skulle medföra förluster av annat slag. Jag tror, att därigenom kassationsprocenten återigen skulle stiga och kanske i oroväckande grad. Jag skulle nästan i detta fall vilja citera herr Palmstiernas yttrande om, att när snål spar, är det någon annan som tar. Det ordspråket tror jag i detta fall kan ha sin fulla tillämpning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Jag ber att i ett hänseende få ansluta mig till vad den senaste talaren yttrade, nämligen i fråga om vikten av att väl vårda det utomordentligt värdefulla hästmateriel, som vi hava. Men det synes mig, som om man går till överdrift, om man säger, att det föreligger rent av fara för att detta hästmateriel skulle lida skada, om Riksdagen begärde att få problemet om kavallerihästarnes utackordering till fodervårdar ordentligt utrett genom Kungl. Maj:ts försorg.

Det föreligger inom armén en ganska stor klagan däröfver, att under tiden mellan repetitionsövningarna det förefinnes brist på manskap i och för hästvården; så stor del av det manskap, som är inkallat till tjänstgöring vid kavalleriet, behöves nämligen till att sköta dessa hästar, att man egentligen icke har tillräcklig personal härför. Kan det då icke befinnas lämpligt, att vi här i vårt land, på samma sätt som det ägt rum i andra länder och tillförene även här, utackordera hästarna under tillfredsställande former, det vill säga med iakttagande av sådana bestämmelser som med avseende å kravet på, att hästarna väl vårdas, vore betryggande? Det förefaller mig verkligen att, om man samtidigt skulle ernå ett annat syftsmål, nämligen att manskapet under rekrytövningarna finge mera ägna sig åt sin militära utbildning än åt hästskötsel och hästvård, den anordningen skulle vara god och för försvaret lämplig.

Den siste ärade talaren talade om utmagrade hästar, som komme ifrån regementsövningarna. Det kan ju hända, att det var så fordom, och det kan ju till och med hända att det ännu någon gång kan bliva på det sättet; men han bevisade likväl

*Ang.
furerings
av arméns
hästar.
(Forts.)*

Ang.
furagering
av arméns
hästar.
(Forts.)

icke, att hästarna, som kommit utmagrade till fodervärden, därstädes blivit ännu mer utmagrade. På den punkten var det som bevisningen alldeles brast.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. vid detta moment avgivna reservationen.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde

Herr Thorsson: Herr talman! Jag vill med anledning av herr Jönssons i Slätåker yttrande säga det, att man ju kan vidtaga sådan åtgärd, att fodervärdarna icke få använda hästarna till annat än ridning och lättare körning; och det är väl ändock icke så förskräckligt farligt med detta spörsmål, som talaren ifrågasätter.

Vi hade ifrån civilkommissionen en gång skrivit just om användning och utackordering av en del av kronans hästar. I anledning därav skrev då överste Oxenstierna så här: »Tanken på utackordering är icke okänd inom det svenska kavalleriet. Sådan förekom i samband med 1892 års härordning vid de skånska kavalleriregementena och ansågs då allmänt inom kavalleriet såsom förkastlig. Detta torde dock förnämligast hava berott på det föga tillfredsställande sätt, varpå densamma då var ordnad. Enligt mitt förmenande kan utackordering med fördel användas, därest det sker i ringa skala samt under liknande omständigheter, som på 1890-talet voro för handen inom det österrikiska lantvärns-kavalleriet o. s. v.» Även högt stående militärer ställa sig alltså icke fullkomligt avvisande till denna tanke.

När sedan herr Jönsson i Slätåker förde fram den uppfattningen, att ett utackorderingssystem skulle öka avgångsprocenten för hästarna, så är det precis samma tanke, som man hävdade 1901. Då sade man, när man skulle motivera fram depåsystemets fördelar framför utackorderingssystemets, att man skulle kunna sänka avgången från 9 till 8 procent. Jag har ännu aldrig sett, ehuru, som det framhållits under föregående punkt, man gått ifrån både uthyrnings- och depåsystemet, att vederbörande sänkt avgången under det beräknade; utan nog tar truppförbanden ut sina 9 procent avgångshästar från kavalleriet. Den saken väger alltså mycket lätt såsom argument emot utackordering.

Jag tillåter mig fortfarande att yrka bifall till reservationen.

Herr Gustafsson i Örebro: Herr talman! Herr Thorsson sade i det första yttrandet, som han hade, att jag fått tag om bakfoten. Det må nu så vara, att jag icke rätt uppfattat krigsministerns yttrande; men vad jag fullkomligt säkert icke fått om

bakfoten, det är, att detta är en sak, som försvarsberedningarna mycket väl kunna taga upp bland övriga frågor, som de hava på sin lott att utreda. Jag kan icke förstå, vad det skall tjäna till, att Riksdagen skriver till Kungl. Maj:t om detta. Herr Thorsson och även herr Nilson sitta ju båda två i försvarsberedningarna; om de känna sig därtill föranlåtna, kunna de ju där taga upp frågan, och när sedan deras förslag kommer fram, får ju Riksdagen tillfälle att pröva det.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid momentet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Herr Kristensson begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22 mom. b) av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid momentet fogade reservationen.

Sedan röstsedlarna avgivits samt en av dem blivit avlagd och förseglad, uppräknades sedlarna i vanlig ordning, och utvisade dessa 91 ja och lika många nej. I följd härav öppnades den avlagda sedeln, vilken befanns innehålla ja; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25, angående arméns diverse intendenturbehov.

*Ang. arméns
diverse
intendentur-
behov.*

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet hemställde utskottet, att Riksdagen måtte öka anslaget

Ang. arméns diverse intendenturbehov, nu 692,152 kronor, med 24,509 kronor till 716,661 kronor.

(Forts.)

Uti avgiven reservation hade emellertid herrar *Asplund*, *Thorsson*, *Rydén* och *Lindberg* föreslagit, att Riksdagen måtte minska anslaget till arméns diverse intendenturbehov, nu 692,152 kronor, med 12,791 kronor till 679,361 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid denna punkt finnes en reservation, vilken även jag under-tecknat.

Det är på det sättet, att av detta anslag har till armén utbetalats ett belopp av 37,300 kronor till musikinstrument m. m. Men då från och med 1911 års ingång detta anslag åtnjuter ersättning från arméns musikfond med ett belopp motsvarande det, som av anslaget delas ut till truppförbanden, har jag tyckt det vara riktigt, att när arméns musikfond bekostar dessa utgifter, anslaget minskas med det belopp, som utgått till musikinstrument m. m. Jag har därför tillåtit mig yrka, att detta anslag nedsättes med 37,300 kronor. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anförde

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Detta anslag utgår med 6 öre per man och tjänstgöringsdag. Denna grund är av Riksdagen i vederbörlig ordning prövad och fastställd.

Emellertid har det under de senare åren varit så, att utav detta anslag utbetalts ett belopp av 37,300 kronor för musikmateriel vid armén, men anslaget har därefter uti vederbörlig ordning erhållit ersättning av arméns musikfond med samma belopp. Det är ju helt naturligt, att så bör vara, ty annars skulle detta anslag få bära en utgift, som det aldrig varit Riksdagens mening, att anslaget i verkligheten skulle bära. Vid sådant förhållande ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten av herr *Asplund* m. fl. avgivna reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 26 och 27.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit.

Vid föredragning härpå av *punkten* 28, angående anskaffning av skidor m. m., begärdes ordet av

*Ang.
anskaffning
av skidor
m. m.*

Herr Thorsson, som anförde: Jag har i denna fråga intet annat yrkande att göra än om bifall till det slut, vartill utskottet kommit. Men vid denna punkt anhåller jag om tillåtelse att få säga några ord, som kunna vara ägnade att i någon mån återföra i minnet en hel del resonemang, som vi haft förut om hushållningen med intendenturen och särskilt med munderingsanslaget.

Här föreligger ju i årets proposition icke mindre än två synnerligen omfattande anslagsäskanden, det ena på 2 millioner och det andra på 3 millioner, samt dessutom i en särskild proposition nära en million till skodon. Det är ju ganska naturligt, att man, när sådana extra anslag komma, återför i minnet det sätt, varpå intendentsdepartementet hittills använt munderingsanslaget, eller rättare sagt det sätt, varpå detta hittills varit beräknat, och de, enligt mitt sätt att se, stora överskott, som årligen på detta anslag under de senare åren ha varit att finna.

Jag tillät mig 1911 väcka en motion här i kammaren avseende att bringa ändring uti beräkningsgrunderna för detta anslag. Den ändringen föreligger visserligen delvis nu i år, men det ligger två år däremellan, som icke alls varit berörda av de nya beräkningsgrunderna. Om intendentsdepartementet för dessa båda år följt de av Riksdagen beräknade grunderna, nämligen 33 öre per man och 10 öre per hästtjänstgöringsdag, så skulle skillnaden mellan det belopp Riksdagen för 1911 anvisat till mundering och det belopp, som utlämnats till truppförbanden, bliva 601,965 kronor, och efter samma grunder skulle för 1912 uppstå ett överskott av 184,909 kronor. Således på två år tillsammans 786,874 kronor, icke på grund av en klok hushållning, utan som en följd av oriktigt beräknade tjänstgöringsdagar.

Om jag sedan räknar efter, vad under åren 1904—1910 använts, så har intendentsdepartementet precis efter samma beräkningsgrunder för sin egen del och för sin hushållning tillgodoräknat sig 3,568,781 kronor; när det ifrågasatts, att beräkningsgrunderna skulle ändras, så har intendentsdepartementet alltid motsatt sig detta på det bestämdaste och framhållit, att stora brister i munderingar lade hinder i vägen för en förändring. Det har ju heller icke lyckats få fram ett erkännande, att beräkningsgrunderna voro oriktiga, förrän i årets proposition. Där erkänner departementet i allt fall, att de så kallade besparingarna å munderingsanslaget till största delen uppkommit därigenom,

Ang.
anskaffning
av skidor
m. m.
(Forts.)

att antalet tjänstgöringsdagar i verkligheten understiger det, som beräknats, när anslaget bestämdes. Jag känner mig manad erinra om den kamp, som förts med intendentsdepartementet och Kungl. Maj:t för att framtinga riktiga beräkningsgrunder, särskilt med hänsyn till den stränghet, varmed herr statsrådet ytttrade sig om vår efterlåtenhet att ordentligt granska oss förelagda ärenden.

Nu har således under de år, som förflutit sedan 1904, tack vare intendentsdepartementets sätt att räkna, utbetalts omkring 4½ million kronor utöver vad som enligt de fastställda grunderna bort utgå för detta ändamål. De summor, som fastställts, äro, som förut nämnts, 33 öre per tjänstgöringsdag och man och 10 öre per tjänstgöringsdag och häst. Detta är just det belopp, som intendentsdepartementet skulle haft att röra sig med i sin hushållning, och vad som därutöver erhållits genom oriktiga beräkningar skulle departementet rätteligen återställt till statsverket eller upplagit såsom en behållning, över vilken departementet icke haft förfoganderätt. Så har intendentsdepartementet emellertid icke gjort.

Särskilt under de senare åren, då man i Riksdagen börjat röra i saken, har det, som förut nämnts, från intendentsdepartementets sida betonats, att man icke kunde göra någon ändring i sina metoder för beräkningen, emedan det vore så mycket som fattades i utrustningen. Man har då inom Riksdagen böjt sig inför detta mycket kategoriska påstående, i tanke, att vad som bleve över skulle användas till fyllande av dessa brister i utrustningen. Emellertid se vi, att till denna Riksdag framställts äskanden på i runt tal 7 millioner kronor, direkt avsedda att användas till förbättring av munderingen. Och dock har Riksdagen förut anvisat 6 millioner kronor till de grå uniformerna och således en gång förut avsevärt spätt på det ordinarie anslaget, som är beräknat att utgå efter ovan angivna beräkningsgrund, varförutom Riksdagen redan 1900—1902 anslag 345,000 kronor för inköp av kläde. Det är betänkligt ur mer än en synpunkt, att man trots riklig tillgång i anslaget har tillbakasatt en sådan viktig detalj som avhandlas i nästa punkt, nämligen anskaffande av pälsar, och tillbakasatt den i sådan grad, att man nu i ett enda slag anser sig behöva köpa icke mindre än 100,000 pälsar.

Det har också väckt min uppmärksamhet, att vederbörande här tyckas hava behärskats av den tanken, att de skulle framlägga alla hithörande beräkningar så tydligt som möjligt, på det att alla spekulanter skulle få fullständigt klart för sig, hur de skulle ställa sina anbud. Någon av dagarna efter det jag läst i tidningspressen, att intendentsdepartementet beräknat 30 kronor för varje päls, gick en bekant till mig och hörde sig för i en affär, där militärpälsar funnos till salu, och han erbjöds därvid

en päls för 27 kronor. Om han köpte en enda päls, kunde han således få den för 27 kronor, men när intendentsdepartementet skall beräkna kostnaden för 100,000 pälsar, anser departementet, att dessa behöva kosta 30 kronor stycket. Det förefaller precis, som om departementet ville säga ifrån till herrar pälsfabrikanter: »Skynda er nu att sluta en ring, så att ni kunna komma åt att klå staten efter alla konstens regler».

Skidorna har departementet beräknat efter 20 kronor per par, och dock kan man köpa mycket präktiga skidor för 11:50 paret. Men intendentsdepartementet har också här låtit leverantörerna förstå, att de borde sluta ihop sig, ty nu bleve det fråga om en större leverans. Skodon har man beräknat till 17 kronor per par, ett betydligt högre pris än de i verkligheten betingat. Det är icke utan att jag i denna intendentsdepartementets beräkningskonst vill se liksom ett motdrag mot Riksdagens försök att kontrollera användningen av de medel departementet förut räknat sig till, och det förefaller mig, som om departementet resonerade som så: går det icke an att öka anslaget genom för många *tjänstgöringsdagar och genom att medräkna alla papperssoldater*, så skola vi åtminstone på varje enhet räkna så högt, att vi skola få anslaget att gå mer än ihop.

Det är ju helt naturligt, att det ur ren affärssynpunkt icke kan vara tillrådligt, att ett ämbetsverk på detta sätt ger vederbörande spekulanter en vink att bilda ringar och truster för att bereda sig oskäligen inkomster, när staten skall anskaffa vissa persedlar. Men härjämte har saken en annan betänkelig sida, och det är den, att varje härvarande utländsk militärattaché naturligtvis med synnerligt intresse antecknat, att svenska statsverket är i färd med att anskaffa 100,000 pälsar och 100,000 par skidor och härav kan draga den slutsatsen, att dessa föremål saknas i mobiliseringsförråden. Men sådan blir följderna, när det ämbetsverk, där högste chefen för denna hushållning sitter och regerar, talar om sådana saker för kreti och pleti.

I sammanhang härmed skall jag tillåta mig att anföra ett par rader av vad samma chef i ett annat ärende skrev om vikten av hemlighetsfullhet härvidlag. Det förhöll sig så, att civilkommissionen under en resa inom en arméfördelning hade iakttagit en del saker, som kommissionen ansett sig böra bringa till statsrådets kännedom. En promemoria häröver sattes upp och överlämnades till statsrådet. Det var ingalunda kommissionens mening, att denna promemoria skulle bli en offentlig handling, men den blev det slutligen utan kommissionens åtgörande. När chefen för intendentsdepartementet slutligen skulle svara på en del av kommissionen gjorda erinringar, svarade han i en förbittrad ton och han slutade sin skrivelse med några rader, som jag anser vara lämpade att intagas i kammarens protokoll i sammanhang med behandlingen av detta ärende. Han yttrade: »Då Kungl.

Ang.
anskaffning
av skidor
m. m.
(Forts.)

Ang.
anskaffning
av skidor
m. m.
(Forts.)

Maj:t i § 2 och 4 av den för civilkommissionen den 11 december 1908 nådigst utfärdade instruktionen tillätit kommissionen att av enskilda ämbets- och tjänstemän, samt sålunda utom tjänsteväg, inhämta yttranden, har intendentsdepartementet ansett sig icke kunna ingå i undersökning, i vad mån de kommissionen lämnade, här förut berörda falska och vilseledande uppgifter härrört från intendentsdepartementet underställd personal (förrådschef, förrådsintendent, förvaltare eller vaktmästare), enär densamma här för ju i intet fall lärer hemfalla till något ansvar för tjänstevidrigt missförhållande, men tillåter sig likväl departementet erinra, att, då kännedomen om förrådsbehållningar och brister, i enlighet med Kungl. Maj:ts nådiga föreskrift i § 38 av nådiga reglementet den 9 april 1880, skall hemlighållas, civilkommissionen bör betagas möjligheten att, såsom den tillätit sig, för pressen och därigenom för utlandet och en okritisk allmänhet blotta dessa förhållanden.»

Utan att kunna angiva i *vad mån* civilkommissionen brutit emot ifrågavarande paragrafer har chefen för intendentsdepartementet sålunda i en offentlig handling riktat en synnerligen allvarlig anklagelse mot en institution, som fullgjort sin tjänstskyldighet i överensstämmelse med sin instruktion. Samme man, som riktar ett sådant angrepp mot civilkommissionen och vill, att Kungl. Maj:t skall fråntaga densamma rätten att fråga hans underlydande tjänstemän, — vilka han inom parantes sagt beskyllder för att vara icke fullt pålitliga, något som jag för min del anser vara en obefogad anmärkning mot en, efter vad jag funnit i det stora hela, *mycket samvetsgrann tjänstemannakår*, — samme man, säger jag, tillåter sig såsom chef för ett ämbetsverk att inför både in- och utlandet på det mest betänkliga sätt blotta våra mobiliseringsförhållanden. Jag har endast velat inom Andra kammaren konstatera detta sakförhållande och skulle vilja sluta med att tillägga, att statsverket nog vore bäst betjänt med, att icke denne man erhöle flera nådeår.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölles.

Punkterna 29—31.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar bifölles av kammaren.

Punkten 32, angående anskaffning av ny fältartilleriemateriel.

Ang. an-
skaffning av
ny fältar-
tillerimate-
riel.

Kungl. Maj:t hade under punkten 35 av denna huvudtitel föreslagit Riksdagen att utav det av 1909 års Riksdag till anskaffning av ny fältartilleriemateriel beviljade anslaget, 3,000,000 kronor, å extra stat för år 1914 anvisa 380,000 kronor med rätt

för Kungl. Maj:t att av omhänderhavande medel under år 1913 förskjuta sist nämnda belopp för att sedermera ersättas av vad som sålunda anvisats.

Uti en inom Första kammaren sedermera väckt motion, nr 38, hade greve C. B. Hamilton hemställt, att Riksdagen ville besluta, att utav det av 1909 års Riksdag till anskaffning av ny fältartillerimateriel beviljade anslaget, 3,000,000 kronor, å extra stat för år 1914 anvisa utöver i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna 380,000 kronor ytterligare 620,000 kronor eller tillsammans 1,000,000 kronor, medgivande Kungl. Maj:t rätt att av omhänderhavande medel under år 1913 förskjuta sist nämnda belopp för att sedermera ersättas av vad som sålunda anvisats.

Ang. anskaffning av ny fältartillerimateriel.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen med avslag å greve C. B. Hamiltons ifrågavarande motion måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *O. Jonsson*, friherre *Gripenstedt*, greve *Klingspor*, friherre *Falkenberg*, friherre *J. G. Beck-Friis*, greve *C. B. Hamilton*, *Persson* i Stallerhult, *Odqvist*, *Gustafsson* i Örebro och *Lemke*, vilka inom utskottet yrkat bifall till greve C. B. Hamiltons ovannämnda motion.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr Gustafsson i Örebro yttrade: Jag skall be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen. Skälet härtill är, att det har kommit till min kännedom vid frågans behandling inom avdelningen och utskottet, att det belopp, som Kungl. Maj:t här begär, icke är tillräckligt för att fylla mobiliseringsbehovet, och det är naturligtvis absolut nödvändigt att under fredstid skaffa sig fullständigt mobiliseringsbehov för att icke lida brist på ammunition i händelse av mobilisering. Jag vill och får icke här närmare redogöra för de upplysningar, som lämnades, men enligt dessa upplysningar är det alldeles nödvändigt att behjarta vad som i reservationen framhålles.

Jag ber, som sagt, att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anförde

Herr Nilson i Örebro: Jag skall däremot be att få yrka bifall till utskottets hemställan vid denna punkt. Jag ber härvidlag att få erinra därom, att den kvantitet mobiliseringsammunition, vilken kommer på varje pjäs, som ingår i fältartilleriet, skall av Kungl. Maj:t fastställas. Någon framställning rörande det antal skott, som bör ingå i ammunitionsutredningen för varje

Ang. an-
skaffning av
ny fältartil-
lerimateriel.
(Forts.)

haubits, hade icke inkommit från vederbörande till Kungl. Maj:t vid den tidpunkt, då utskottet prövade detta ärende. Vid sådant förhållande, och då den föregående ärade talaren icke alls på något sätt ledde i bevisning, att det anslag, som Kungl. Maj:t har äskat på 1914 års stat, och vilket anslag statsutskottet tillstyrkt, i någon mån behöver höjas, ber jag att i all korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Ja, jag förmodar, att det verkligen föreligger ett skäl för en sådan höjning, och det skälet tror jag vi finna i själva statsverkspropositionen, ty såvitt jag läst den riktigt, så säger herr statsrådet i sitt uttalande där, att den ammunition, som redan är beställd och som skulle svara mot det anslag, som begäres, icke avser den totala kvantiteten ammunition. Han säger nämligen: »Naturligtvis kan invändas, att den redan beställda ammunitionen icke är tillräcklig, utan att ytterligare sådan måste anskaffas å ifrågavarande extra ordinarie anslag.» Här föreligger ju tydligen ett uttalande, åtminstone från departementschefens sida, att ytterligare ammunition behöves för att man skall få mobiliseringsbehovet fyllt för dessa haubitser. Därtill kommer, att denna mening understrykes alldeles bestämt av de militära myndigheter, som yttrat sig. Sålunda säger generalfälttygmästaren, att det återstående beloppet behöver anvisas på det redan beviljade anslaget, för att man skall få mobiliseringsbehovet fyllt.

Det förhåller sig på det sättet med dessa fälthaubitser, att själva materielen nu är anskaffad. Det finnes således redan det antal haubitser, som Riksdagen beslutat anskaffa, men det fattas ammunition. För mig vill det förefalla, som om det vore oklokt att stå med denna materiel färdig, men icke ha den kvantitet ammunition, som man anser nödvändig för mobiliseringsbehovets fyllande. Jag stärkes i denna uppfattning, när jag erinrar mig ett yttrande, som alldeles nyss fälldes här av herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet, då frågan om intendenten i Boden var före här. Då höjde han sig till en stor våltalighet och betonade hur rysligt farligt det vore, om man icke uppmärksammade sådana brister, som kunde vara till finnandes i förråden. Det vore, menade han, en mycket betänkelig sak. Här är just ett slående exempel på det han talade om och varnade för, här är just fråga om brister i förrådet. Om nu en mobilisering skulle komma på, vad gör man då, om man har haubitser men ingen ammunition? Skall man skicka ut hela antalet haubitser med den otillräckliga ammunition man har, eller skall man endast skicka ut de haubitser, till vilka man har fullständig ammunitionsutredning? Ja, naturligtvis blir det på det förstnämnda sättet, det tar jag för alldeles givet, men då räcker icke ammunitionen.

Nu invänder man, att det kan tillverkas ammunition under

tiden. Ja, mina herrar, man kan tillverka under tiden vad som går åt, men man hinner icke tillverka så mycket, att det täcker både vad som går åt och den brist, som fanns från början. Mig synes det lyckligt, om denna historia kunde få ett slut, men det får den icke, förrän de belopp, som generalfälttygmästaren begärt, blivit av Riksdagen anvisade, ty beviljade äro de ju redan förut. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. anskaffning av ny fältartillerimateriel.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro: Jag ber att i anledning av den siste ärade talarens yttrande få erinra därom, att om vi på 1914 års stat skola tillgodose alla behov, som förefinnas både på det ena och andra området, det må nu gälla armén eller flottan eller vilken annan statsinstitution som helst, så lära vi allt komma till korta.

Jag ber vidare att få för kammarens ledamöter påvisa, huru som Kungl. Maj:t begärt att redan under innevarande år få använda de belopp, som Kungl. Maj:t har äskat på 1914 års stat. Jag tror verkligen icke att någon kan påstå och visa, att vi under innevarande år behöva eller ens — utan vidtagande av extra ordinära åtgärder — kunna förbruka större belopp än här ifrågasättes för detta år.

Den brist på ammunition, som måhända skulle förefinnas vid en eventuell mobilisering, kan bli föremål för en framställning från Kungl. Maj:ts sida vid nästa års riksdag, och om förhållandena kräva det, kan naturligtvis Kungl. Maj:t mycket väl, alldeles som i år, begära Riksdagens tillstånd att av tillgängliga medel redan under 1914 få förskjuta det härför erforderliga beloppet. Innan antalet skott per pjäs ännu blivit fastställt, synes det mig emellertid vara att gå alldeles för fort, om man bara säger: så och så mycket skola vi ha. Jag tillåter mig fortfarande hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Jag tycker, att den siste ärade talaren givit ett ganska starkt skäl för att man skall höja detta anslag, då han upprepade, att Kungl. Maj:t själv gjort framställning om att av det anslag, som här begäres, få disponera 380,000 kronor för anskaffande redan under år 1913 av den ammunition, som redan synes vara bestämd. Om då Riksdagen medger, att anslaget går ut 1914, men får disponeras under år 1913, så blir ju anskaffningen fördröjd, d. v. s. ingen anskaffning kan äga rum under år 1914. Detta synes mig tala för att man för bibehållande av kontinuiteten i tillverkningen bör bevilja det högre anslaget.

Herr Nilson i Örebro: Det synes mig, som om den siste ärade talaren förbisett den omständigheten, att även reservationen går ut på att det i densamma omförmälda belopp, 1,000,000 kronor, skall av Kungl. Maj:t få förskjutas för innevarande år,

Ang. anskaffande av ny fjältartilleriemateriel. och bevisningen för att *hela* detta belopp skall kunna upparbetas under innevarande år, den föreligger alldeles icke.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talman framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av greve F. Cl:son Wachtmeister avgivna vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talman sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Hildebrand, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 32) av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av greve F. Cl:son Wachtmeister m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 138 ja mot 52 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 33.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anskaffning av kulsprutemateriel. Efter föredragning härpå av *punkten 34*, angående anskaffning av kulsprutemateriel, yttrade

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den svenska hären är ju ganska ringa till sin numerär, men därför är det också så mycket viktigare, att den har en i alla avseenden mycket god utrustning. Vad nu dess vapen beträffar, så äro de ju i allmänhet sett av utmärkt god beskaffenhet, men i ett hänseende stå vi alldeles absolut efter alla våra grannar, och det är med avseende på beväpningen med kulsprutor. Detta vapen är ju synnerligen viktigt, och därtill kommer också, att kostnaden för anskaffning av kulsprutor är i förhållande till den effektivitet, som de ha, jämförelsevis ganska ringa. Det hade därför efter mitt och jag tror efter mångas förmenande också varit kärt, om statsutskottet hade kunnat i någon större eller

mindre utsträckning bifalla det yrkande, som här är framställt motionsvis. Så har emellertid icke skett, men statsutskottet har dock i motiveringen ställt sig synnerligen välvilligt gentemot förslaget, och det är ju möjligt, att målet skall kunna vinnas även på det sätt, som statsutskottet här har föreslagit. Jag kan emellertid icke därom bilda mig en fullständig föreställning, och jag hade därför ansett det vara synnerligen kärt, om man i det hänseendet kunnat få mera detaljerade upplysningar från statsrådsbänken. Herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet har också förklarat sig villig att vid detta tillfälle lämna sådana, men på grund av den mycket olämpliga anordningen, att huvudtitlarna skola samtidigt föredragas i bägge kamrarna, är han nu icke närvarande och har antagligen därför fullgiltiga skäl. Jag skulle emellertid till honom vilja framställa den frågan, huruvida enligt hans förmenande en tillfredsställande lösning av spörsmålet skulle kunna ske även utan att medel för det ändamålet för närvarande komme att anvisas, men, som sagt, det svar, som i det fallet har blivit utlovat, synes nu icke kunna erhållas. Under sådana förhållanden, herr talman, har jag icke något yrkande att göra.

Ang. anskaffning av kulsprutemateriel.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 35—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41, angående anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden m. m.

Ang. en elektrisk kraftstation i Boden m. m.

Kungl. Maj:t hade under punkten 42 av denna huvudtitel föreslagit Riksdagen att till anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden m. m. bevilja ett anslag av 200.000 kronor samt härav å extra stat för år 1914 anvisa 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av ombänderhavande medel under år 1913 förskjuta högst sistnämnda belopp för att sedermera ersättas av vad som sålunda anvisats.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke måtte för närvarande av Riksdagen bifallas.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Nilson* i Örebro, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Ang. en
elektrisk
kraftstation
i Boden
m. m.
(Forts.)

Herr Nilson i Örebro, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har vid denna punkt avgivit en reservation. Jag är alldeles ensam om den, och jag har därför ingen som helst förhoppning om att få denna kammare att biträda Kungl. Maj:ts förslag. Men då jag vid betänkandet angivit min från utskotts-majoriteten avvikande mening, anser jag mig här böra i största korthet ange de skäl, varpå jag grundat denna min avvikande mening.

Ljusbehovet vid Bodens fästningsetablissemment tillgodoses genom en kraftanläggning, belägen 18 kilometer från Bodens garnison och 12 kilometer utanför fästningens huvudförsvarslinje. Det är uppenbart, att den anordningen i händelse av ett krigsutbrott är i försvarshänseende synnerligen betänklig, icke allenast därför att ledningarna mycket lätt kunna avklippas — och då äro i ett nu etablissemmenten försänkta i mörker — utan även därför, att stationen är belägen på sådant avstånd, att också den kan tagas. Avtalet med det bolag, som för närvarande levererar energi för elektrisk belysning, tilländagår den 14 mars 1915. Nu har utskottet här hänvisat på, att man skulle kunna förlänga det avtalet, men hur pass lång tid bolaget går med på att förlänga detsamma, däröfver svävar man emellertid i djup okunnighet. Även om man på det sättet kan ernå fördelaktigare avtal, varom man för övrigt har visshet — ty bolaget har erbjudit sig att på fördelaktigare villkor än tillförne lämna elektrisk energi — så framgår det av de handlingar, som förelegat för utskottet, att det ur militär synpunkt oundgängligen kräves en reservstation där uppe vid Boden, och det har heller icke utskottet bestritt. Den reservstationen beräknas kosta 180,000 kronor, och den av Kungl. Maj:t nu ifrågasatta belysningsanläggningen skulle kosta 200,000 kronor, men den skulle tillgodose behovet både under den ena och den andra eventualiteten — för densamma kräves sålunda ingen reservanläggning. Det synes mig därför bli högeligen oekonomiskt att hålla reservkraft allenast för krigsbehov och att för fredsbehov köpa elektrisk energi av enskilda. Jag tror heller icke, att den anordning, på vilken utskottet här pekar, nämligen att frånträda kravet på en *central station* och förlägga *reservstationer inom vart etablissemment*, kommer att visa sig ekonomiskt fördelaktig. Det pris för anläggningen, som jag nyss anförde, eller 200,000 kronor, kan ju synas högt, och man kan måhända göra anmärkning mot kostnadsberäkningarna på en och annan punkt. Jag ber i det sammanhanget få erinra om att fortifikationsbefälhavaren i Boden har på ett par punkter kommit till en lägre siffra. Men då en civil institution, nämligen elektriska provningsanstalten här i staden, kontrollerat hans beräkningar och granskat desamma, så har den kommit till det resultat, att beloppet borde höjas. Det pris, till vilket man genom en egen belysningsanläggning skulle erhålla elektrisk energi, är

beräknat till 18 öre, men i dessa 18 öre ingå både ränta och amortering. Nu har det enskilda bolag, från vilket staten för närvarande köper sitt ljusbehov, sökt göra gällande, att den beräkningsgrunden i ett hänseende skulle vara felaktig, och att sålunda statens verkliga kostnader skulle behöva höjas till något över 18 öre, men i allt fall nödgas bolaget medgiva, att staten med en egen belysningsstation skulle ernå en kostnadsminskning per år utav 5,579 kronor. Det beloppet anses för ringa för att i och för sig motivera en anläggning på 200,000 kronor. Jag håller emellertid före, att även om besparingarna icke skulle bli större än 5,579 kronor om året, så är därmed anläggningen utav en lantförsvarets egen belysningsstation redan ur ekonomisk synpunkt väl försvarad, då i denna *kostnadsminskning även ligger ränta och amortering på hela belysningsanläggningen*; och därtill kommer, att den anordningen ur militär synpunkt erbjuder så ofantligt stora fördelar framför den nuvarande anordningen.

Jag anser sålunda, att det här förelegat synnerligen goda skäl för att bifalla den kungl. propositionen, och jag har härmed velat till Andra kammarens protokoll anföra de skäl, varpå jag stödjer denna min uppfattning, och den uppfattningen är så grundad hos mig, att jag åtminstone vill göra ett yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Härpå anförde:

Herr Thorsson: Då vi på avdelningen inom utskottet behandlade detta ärende, kunde jag icke frigöra mig från den känsian, att kronan blivit på ett hårdhänt sätt behandlad av det enskilda bolag, vilket hittills levererat såväl en del elektrisk kraft som belysning till Bodens fästning, och jag vill icke förneka, att mycket starka skäl tala för att statsverket i detta fall skall göra sig oberoende av det enskilda företaget. Bolaget har emellertid till statsutskottet ingivit en skrivelse, varav framgår, att en avsevärd nedsättning i priset skulle kunna vinnas, varför man i utskottet ansett, att frågan delvis kommit i ett nytt läge, och att saken nog skulle kunna rangeras så, att statsverket skulle kunna träffa en bättre överenskommelse med bolaget. Jag vill emellertid för min del icke fördölja, att den motivering, som ligger till grund för utskottets avstyrkande, innebär en svaghet, i det att utskottet talar om, att det skulle kunna anordna flera centralkraftstationer, vilket jag för min del icke tror skulle vara ekonomiskt. Jag har den uppfattningen, att om icke statsverket kan träffa en tillräckligt fördelaktig uppgörelse med det enskilda bolaget och om det skulle visa sig vid en noggrannare undersökning, att anläggandet av en reservstation skulle bli förenat med så stora kostnader, att ingen nämnvärd skillnad därigenom

Ang. en
elektrisk
kraftstation
i Boden
m. m.
(Forts.)

Ang. en
elektrisk
kraftstation
i Boden
m. m.
(Forts.)

skulle uppstå ur sparsamhetssynpunkt i jämförelse med anläggandet av en självständig centralstation, så vill jag icke påyrka fortsatt samarbete med bolaget, utan jag hyser i detta fall den mening, att om frågan återkommer till nästa år efter en utredning, vari vederbörande i någon mån vinnlagt sig om att göra anläggningen billigare, så bör Riksdagen icke ställa avvisande. Jag får dock säga, att i föreliggande förslag har man rört sig med bra höga siffror, när t. ex. ett bostadshus, som skulle rymma två familjer, beräknats kosta 18,000 kronor. Jag tror sålunda, att det är nödvändigt, att vederbörande undersöker saken en gång till, då det nog kommer att visa sig, att det icke är alldeles uteslutet, att saken kan rangeras endera så, att ett förmånligt kontrakt avslutas, eller också att statsverket för egen räkning men till billigare pris anlägger en centralstation.

Från denna utgångspunkt vill jag yrka bifall till utskottets förslag, sådant det här föreligger.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman, mina herrar! Jag kan ju icke neka till, att de skäl, som blivit anförda i Kungl. Maj:ts proposition ävensom av herr Nilson i Örebro, äro av sådan beskaffenhet, att man måste fästa ett mycket stort avseende vid desamma. Om det nämligen vore så, att fästningen vore avsedd endast för fredstid — vilket den ju emellertid icke är — så vore det väl ingen risk att taga den elektriska kraften från huru långt avstånd som helst, som tekniska resurser medgiva, men då den är avsedd för den eventualiteten, att den olyckan skulle inträffa, att vi råka ut för krig, så är det väl ändå så, att vi under fredens dagar måste rusta oss för kriget. Och jag kan under sådana förhållanden icke finna annat, än att Riksdagen gjorde klokt i att ju förr dess hellre bygga en central belysningsstation inom fästningsgördeln. Det kan ej vara lämpligt att ha en anordning sådan som den nuvarande i Boden, vilken väl ingen ansett vara annat än ett provisorium. Jag tror således, att om vi vilja vara beredda på att fästningen skall kunna fylla den uppgift, som den från strategisk synpunkt bör ha, så är det nog klokt att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Redan uti den kläm, som utskottet här har använt, då utskottet hemställt, »att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke må för närvarande av Riksdagen bifallas», ligger ju ett uttalande från utskottets sida, att utskottet ingalunda har underskattat betydelsen av att belysningsanordningarna i detta betydande fästningsverk bli på tillfredsställande sätt genomförda. Däremot har utskottet ställt sig tveksamt, huruvida det nu framlagda förslaget skulle vara det lämpligaste.

Gentemot den förste ärade talaren i denna debatt, som ju också reserverat sig mot utskottets hemställan i denna punkt, ber jag att få framhålla, att det icke varit uteslutande sparsamhetsskäl, som här dikterat utskottsmajoritetens beslut, utan det har varit — åtminstone vad mig vidkommer — väl så mycket en tvekan om, huruvida just med hänsyn till fästningens betydelse de anordningar, som här blivit föreslagna, skulle komma att i farans stund visa sig fullt tillfredsställande.

Med anledning särskilt av vad herr vice talmannen nyss yttrade, ber jag att få framhålla, att liksom det otvivelaktigt är och av utskottet också erkänts vara en viss brist, att en fästning av denna betydelse i händelse av krigstillfälle är i avseende å sina belysningsförhållanden beroende av ett kraftverk, som ligger långt utanför fästningens försvarslinje, så kan det också vara förenat med en mycket stor risk att ha belysningen i alla dessa inom fästningen liggande olika etablissemang tillgodosedd från en enda centralkraftstation, ty om en olycka skulle träffa denna enda centralstation, lät vara att den är belägen inom fästningens område, så skulle samtliga etablissemang bli försatta i mörker. Det är främst hänsynen till denna risk, som föranlett mig att icke biträda Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag utan avvaktat en närmare utredning, och det är också detta, som påpekas i utskottets motivering, då utskottet hänvisar till möjligheten av att anordna särskilda belysningscentraler för olika etablissemang inom fästningen i Boden, varigenom den av mig antydda faran skulle kunna undvikas.

Jag anhåller därför, herr talman, att icke blott ur sparsamhetssynpunkt utan ock ur försvarssynpunkt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson i Örebro: Den siste ärade talarens yttrande påkallar endast en liten erinran från min sida, och det är den, att faran av att ha en enda central är väl ändå i mycket hög grad borteliminerad, då ledningarna från denna central komma att vara jordledningar, d. v. s. ledningar, som ligga i jorden och som icke genom yttre åverkan så lätt kunna förstöras. Det är just i början av mobiliseringstiden, under mobiliseringens första dagar, som det framför allt är angeläget, att icke dessa etablissemang försänkas i mörker, och då det här är fråga om etablissemang med det läge som dessa ha, så ligger det i öppen dag, att varje dags tidsvinst, ja, jag skulle till och med kunna säga varje timmes tidsvinst, kan vara av avsevärd betydelse för försvarets lyckliga utgång. Beträffande faran för att vid ett eventuellt bombardemang centralen skulle förstöras, så ber jag i förbigående att få erinra därom, att enligt de upplysningar som lämnats oss är stationens föreslagna läge sådant, att det är ganska skyddat. Men om vid ett bombardemang denna cen-

*Ang. en
elektrisk
kraftstation
i Boden
m. m.
(Forts.)*

Ang. en
elektrisk
kraftstation
i Boden
m. m.
(Forts.)

tralstation det oaktat skulle träffas, och stationen sålunda däri-
genom förstördes, så finnes det provisoriska anordningar, som
man kan tillgripa. Vid en dylik tidpunkt är emellertid försvaret
icke på något sätt koncentrerat vid de etablissemang, som genom
belysningsstationen skulle erhålla ljus, utan det är koncentrerat
vid fortén, och fortén ha ju sina särskilda belysningscentraler,
varför det i detta hänseende icke föreligger någon fara.

Härmed var överläggningen slutad. I enlighet med de där-
under förekomna yrkandena framställde herr talmannen propo-
sitioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på
avslag därå och bifall i stället till den av herr Nilson i Örebro
avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr
talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för
den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hed-
ström, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs
följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hem-
ställan i punkten 41 av utskottets förevarande utlåtande, nr 4,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda
hemställan, bifallit den av herr Nilson i Örebro avgivna, vid
punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 155 ja mot 30 nej; och hade kammaren
således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 42 och 43.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Ang. för-
rådsbyggnad-
er för skid-
utrustning
m. m.

Punkten 44, angående uppförande av förrådsbyggnader för
skidutrustning m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t i punkten 45 av
fjärde huvudtiteln föreslagit Riksdagen hemställde utskottet, att
Riksdagen måtte till uppförande av förrådsbyggnader för skid-
utrustning m. m. å extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av
75,000 kronor.

Vid punkten funnos emellertid fogade reservationer:

av herrar *Kvarnzelius* och *Nilson* i Örebro, vilka ansett, att viss del av utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse; samt

av herrar *C. G. Ekman*, *Asplund*, *Thorsson*, *Rydén* och *Lindberg*, vilka inom statsutskottet yrkat avslag å det av Kungl. Maj:t i ämnet framlagda förslaget.

Sedan utskottets hemställda föredragits, lämnade herr talman på begäran ordet till

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Jag har vid denna punkt reserverat mig och ansett, att Riksdagen icke i år borde bevilja det anslag, som här är ifrågasatt.

Här är ett anslagskrav av ganska stor omfattning, ehuru därav icke kräves så stort belopp i år. Det gäller nu att bygga en del förråd för inrymmande av de skidor, som Riksdagen under en föregående punkt har beviljat medel till. Men nu är det på det sättet, att staten på en del av de äldre lägerplatserna redan har byggnader av sådan beskaffenhet, att de kunna tagas i anspråk för ändamålet. Och särskilt är det mig bekant, att på Vännäs lägerplats finnes en byggnad, som kan användas för detta ändamål och är av den beskaffenhet, att den mer än väl kan rymma det antal skidor, för vilka det kan behövas utrymme under år 1914.

Jag tror därför, att saken icke skulle förlora på att underkastas förnyad omprövning på vad sätt och under vilka villkor man skall kunna använda en del av de äldre byggnader, som finnas. På Sollefteå lägerplats finnes bestämt tillräckligt med hus för att rymma så många skidor, som exempelvis sjätte arméfördelningen kan behöva. Och då synes det mig, att, när det finnes icke allenast dessa baracker, som ju Västernorrlands regemente lämnat så sent som i fjol, utan därjämte en hel massa hus, som utan nämnvärda kostnader kunna apteras till arbetslokaler för de eventuella reparationsarbeten, som kunna erfordras för att överse skidorna — då synes det mig, att det icke alls skulle skada det ändamål, som här ifrågasatts, om Riksdagen avslår den framställning som nu föreligger, varför jag, herr talman, ber att få yrka avslag på utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Såsom den siste ärade talaren erinrade, har kammaren för en stund

Ang. för-
rådsbyggnader
för skid-
utrustning
m. m.
(Forts.)

*Ang. för-
rådsbyggnader för skid-
utrustning
m. m.
(Forts.)*

sedan beviljat medel för vår armés utrustande med skidor. Under denna punkt har nu Kungl. Maj:t äskat medel till uppförande av förråd för dessa skidors ändamålsenliga och lämpliga förvaring. För skidförråd för de truppförband, vilka det nu här närmast gäller, nämligen truppförband tillhörande sjätte arméfördelningen och Bodens trupper, äro kostnaderna beräknade till 187,000 kronor. Detta spörsmål har av Kungl. Maj:t — såsom vi förut denna dag blivit erinrade om — varit underställt försvarsberedningarnas prövning. Då försvarsberedningarna hade detta ärende under sin prövning, ansågo vi oss där böra fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på, att vid åtskilliga av truppförbanden finnas inom sjätte arméfördelningen äldre, lantförsvaret tillhörande byggnader, som för ändamålet i fråga lämpligen kunde tagas i anspråk.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet har nu departementschefen förklarar, att det bör ske på detta sätt. Sålunda synes det mig, att man däruti har en alldeles bestämd och säker garanti för, att den omprövning av detta spörsmål, som den föregående ärade talaren ansåg böra komma till stånd, även kommer till stånd, och jag tror att den redan är igångsatt. Men det ligger i klar och öppen dag för en var, som tänkt sig något närmare in i dessa förhållanden, att dessa byggnader icke utan vidare äro lämpliga till att mottaga de skidor, som där skola förvaras. Det behöves vissa anordningar för att förändra och istandsätta byggnaderna, och därjämte erfordras för skidornas lämpliga vård och behandling, att det vid varje sådant förråd finnes en verkstad med lämplig utrustning för skidornas »vallning», som det kallas, och för deras skötsel och tillsyn i övrigt. Och härtill krävas också medel.

Nu har Kungl. Maj:t icke äskat mer än 75,000 kronor i stället för det begärda beloppet 187,000 kronor. Vid sådant förhållande och då ingen kan bestrida — och den siste ärade talaren har icke heller bestritt det — att det erfordras medel för att göra förråden lämpliga, så synes det mig, att alla skäl tala för bifall till vad Kungl. Maj:t här begärt och statsutskottet tillstyrkt.

Med avseende på motiveringen föreligger en liten skillnad, i det att en ledamot från Första kammaren, herr Kvarnzelius, och jag i motiveringen ha på ett något kraftigare sätt understrukt en och annan av de synpunkter, som jag här framhållit, och jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius och mig avgivna reservationen.

Herr Thorsson: Gentemot herr Nilsons påstående, att de gamla lokaler, som finnas, inte skulle kunna användas utan reparation, så vill jag bara säga, att det finns ju dock faktiskt på Vännäs' läger ett magasin av korrugerad plåt av precis den

typ, som ritningarna angiva, att de nya magasinerna skola ha. Så nog synes det finnas möjlighet att härbärgera åtskilliga skidor i det magasinet. Vidare vill jag erinra, att på denna lägerplats ligga även flera andra byggnader — däribland den av statsverket till ganska högt pris inlösta officerspaviljongen med tillhörande lokaler — och nog kan man i någon av dessa inrätta en verkstad utan större kostnad, än att Kungl. Maj:t har medel att vidtaga därtill erforderliga åtgärder och utan att man behöver i staten uppföra ett alldeles särskilt anslag härför, innan man har saken i sin helhet klar. Å Sollefteå läger finns det också visserligen provisoriska men inte så få verkstadslokaler, vilka Väster-norrlands regemente betjänat sig av i många år. Varför skulle dessa inte kunna användas också för skötseln och tillsynen av skidorna?

Men jag skall inte längre upptaga tiden. Jag förmodar, att jag inte får kammaren med mig, och jag skall därför inte heller begära votering.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen proposition på 1:o bifall till utskottet hemställen, 2:o bifall till nämnda hemställan med den ändring i motiveringen, som under överläggningen yrkats av herr Nilson i Örebro och 3:o avslag å såväl utskottets hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den under 2:o upptagna propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o omförmälda propositionen nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i punkten 44 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, med den ändring i motiveringen, som under överläggningen yrkats av herr Nilson i Örebro, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 84 ja, men 95 nej, vid vilken utgång kammaren således avslagit såväl utskottets hemställen som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Ang. för-
rådsbyggnader för skid-
utrustning
m. m.
(Forts.)

Punkten 45.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Punkterna 47—50.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Ang. lega för vissa hästar. *Punkten 51*, angående lega av hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis.

Kungl. Maj:t hade i punkten 53 av denna huvudtitel föreslagit Riksdagen att öka anslaget till lega av hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis, nu 710,088 kronor, med 17,640 kronor till 727,728 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling föreshaft en inom Andra kammaren av herr *Thorsson* väckt motion, nr 113, däri hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att det antal hästlejningsdagar, som av Riksdagen fastställdes för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis för år 1914, icke finge överskridas.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

a) öka anslaget till lega av hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis, nu 710,088 kronor, med 17,640 kronor till 727,728 kronor; samt

b) avslå herr *Thorssons* förenämnda motion.

Reservationer hade emellertid avgivits:

av herrar *Kvarnzelius*, *C. G. Ekman*, *Bruce*, *Ström* och *Nilson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte

a) — — (lika med utskottet) — —

b) att herr *Thorssons* förenämnda motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, samt

av herrar *Asplund*, *Thorsson*, *Rydén* och *Lindberg*, vilka föreslagit, att Riksdagen måtte

a) öka anslaget till lega av hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis, nu 710,088 kronor, med 17,640 kronor till 727,728 kronor; samt

b) med bifall till herr Thorssons förevarande motion, besluta, att det antal hästlejningsdagar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis, som upptoges i de av Kungl. Maj:t framlagda beräkningar av förevarande anslag för år 1914, icke finge överskridas.

*Ang. lega för
vissa hästar.
(Forts.)*

Efter det utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr Thorsson, som yttrade: Herr talman! Jag har tillåtit mig framföra en motion i syfte att hålla det beräknade antalet lejningsdagar inom ramen för beräkningarna. Jag skall nu be att för kammarens ledamöter med några ord få klargöra, vad denna fråga innebär.

Det är på det sättet, att det anslag, för vilket man lejer hästar, är ett reservationsanslag, och de besparingar, som truppförbanden kunna göra på detta anslag, tillfalla dem själva. Detta har gjorts för att hos truppförbanden väcka intresse för en sparsam hushållning med anslaget. Då har Kungl. Maj:t i beräkningarna, som framlagts för Riksdagen, sagt, att så många dagar behöver exempelvis artilleriet leja för året, så många ingenjörtrupperna o. s. v., och beräknat lejningspriset till 4 kronor per dag. Av helt naturliga skäl får 4 kronor per lejningsdag räknas såsom ett antagligt medelpris, som genom olika lejningsmetoder kan både över- och underskridas högst väsentligt.

Kan truppförbandet leja ett visst antal hästar under en längre tid, yppar sig möjlighet att nedbringa lejningspriset till 1 å 2 kronor per dag och ibland därunder. Därigenom kan antalet lejningsdagar fördubblas och truppförbandet ha betydligt rikligare tillgång till hästar än som är angivet i föreliggande tabeller. Nu är det emellertid så, att detta anslag influerar på furageringsanslaget. Detta är emellertid ett förslagsanslag och då fäster Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter sig icke så noga vid, om det överskrides, därför, att när det är fråga om förslagsanslag, tar man pengar så länge man behöver, och reglerar det hela sedan från den s. k. statsregleringsfonden. Så har man exempelvis år 1912 vid artilleriet fått 22,000 flera hästlejningsdagar, än vad som angivits i inför Riksdagen framlagda beräkningar. Det gör efter 1 krona per dag och häst räknat 22,000 kronor, som för detta vapenslag obehörigen drabbar furageringsanslaget.

Det är nog så, att vi måste sätta en högsta gräns, över vilken man icke får lov att gå. Jag går nämligen ut ifrån, att när man framlagt ett förslag för Riksdagen, skall det vara grundat på verkliga behov, och när vederbörande icke visa motsatsen, så tillåter jag mig hysa den meningen, att det antal hästlejningsdagar, Riksdagen fastslagit, icke får av vederbörande överskridas.

*Ang. lega för
vissa hästar.*
(Forts.)

Nu ser jag i detta sätt att handskas med anslaget en betänklighet även ur konstitutionell synpunkt. Här har Kungl. Maj:t i kommandoväg utan vidare medgivit truppförbanden en frihet, som medför en sådan rubbning i den ekonomiska hushållningen som den nämnda. Men var, frågar man sig, står Kungl. Maj:t till svars för detta beslut? Kungl. Maj:ts beslut i kommandoväg ställas i vanliga fall icke under granskning av konstitutionsutskottet. De underställas statsutskottet endast i den mån statsutskottets tid kan tillåta detsamma att inränga i granskningen av de enskilda truppförbandens hushållning av detta anslag, men någon annan granskning anställles icke. Jag har till och med hört, att det finns truppförband, som lyckats nedbringa lejningskostnaderna till 25 öre per dag och häst genom att leja på 365 dagar om året.

Skulle denna trafik ostört få fortgå, då äro vi ute på hal is, och Riksdagen har icke på något sätt i sin hand bedömandet av budgeten. Det är för att stävja detta, som jag har tillåtit mig att göra mitt yrkande. Vi hava vid flera föregående tillfällen i dag haft anledning att yttra oss om intendenturdepartementets räknemetoder, och när man nu får anmärkning från statsradets sida, att man icke sett tillräckligt upp under föregående år, är det klart, att man sörjer för, att icke heller Kungl. Maj:t får alltför fritt spelrum att röra sig *utom* anslaget, utan att Kungl. Maj:t i någon mån får följa, vad Riksdagen ursprungligen avsett, när medlen beviljades. Det är därför jag fortfarande tillåter mig yrka bifall till denna motion.

Som det framgår av sidorna 57 och 58 i utskottets betänkande, har Kungl. Maj:t genom utfärdande av denna generalorder här så att säga redan i första hand disponerat nästan varenda lejningsdag, Riksdagen har beviljat, och därtill medgivit, »att hästar må vid vederbörliga truppförband lejas under större antal dagar, än ovan angivits, under villkor, att lejningskostnaderna icke överstiga de belopp, vilka anvisats i den fastställda staten». Kungl. Maj:t tar härvid icke den ringaste hänsyn till vad denna generalorder utövar för inflytande på furageringsanslaget och även på munderingsanslaget.

Jag skall emellertid icke längre uppehålla kammarens tid utan endast inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som bifogats detta utlåtande.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! I likhet med den näst föregående talaren anser jag, att Riksdagen bör hävda den ståndpunkten, att ett anslag av reservationsanslags natur ej får användas på sådant sätt, att rubbningar därigenom uppkomma å andra anslag av förslagsanslags natur. Därutinnan är jag full-

komligt ense med min värderade vän på skånebänken. Men däremot har jag icke kunnat finna mig övertygad om, att det skulle vara lämpligt att nu utan en närmare utredning och undersökning vara med om det villkor, som han velat fästa vid detta anslags beviljande. Jag är nämligen icke övertygad om, att det villkoret icke kommer att i realiteten gå ut över resultatet av övningarna inom armén, vilket jag för min del icke vill medverka till. Jag är övertygad om, att om Andra kammaren därför ansluter sig visserligen till utskottets förslag, men jämväl till den reservation rörande motiveringen, som vid denna punkt är avgiven av herrar Kvarnzelius m. fl., i vilken det med synnerlig styrka och skärpa hävdas den uppfattningen, att Riksdagen måste hålla fast vid, att grunderna för anslagens utgående vederbörligen respekteras, och att de beräknas på sådant sätt, att rubbningar i anslagens användning — anslag nämligen av reservationsanslags natur — icke få på obehörigt sätt inverka på andra anslag av förslagsanslags natur, om Andra kammaren går på den linjen, säger jag, så skall också Kungl. Maj:t söka i det hänseendet vidtaga erforderlig rättelse.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan men med biträdande av den motivering, som innefattas i den av herrar Kvarnzelius m. fl. vid den nu föredragna punkten avgivna reservationen.

Herr Carlson i Herrljunga: Herr talman! Vid denna punkts föredragande har jag känt ett behov av att få framhålla en sak, som vid många olika tillfällen verkat mycket smärtsamt på mig. Det är ju så, att det anslag, som här är fråga om, är avsett för lejning av hästar för de olika truppförbandens behov, och det är ju ingenting att säga om. En stor del av våra lantmän äro mycket glada åt denna anordning. Då vårarbetet är avslutat, är det många av dem, som utan olägenhet kunna lämna från sig en del av sina dragare. Jag har varit med vid flera inmönstringar av hästar, och jag har givit akt på, huru belåtenheten, kan jag säga, varit ganska stor å ömse sidor. Hästägarna ha känt sig på visst sätt glada med tanke på att få denna inkomst såsom ett plus till de övriga inkomsterna, och då jag givit akt på hästarna, har jag märkt, att också belåtenheten från deras sida varit stor. De ha varit vid gott hull och synnerligen god vigör. Men tiden har gått, och så har den dag kommit, då hästägarna fått mottaga sina hästar, efter att dessa varit ute i krigstjänst. Jag har också varit med vid dylika tillfällen, och jag får säga, att det varit mycket nedslående att giva akt på, hur en stor del av dessa hästar kommit tillbaka i det mest bedrövliga skick, man någonsin kan tänka sig. De ha varit sönderskavda, utmagrade och utpinade till den grad, att man icke kan förstå, hur det är möjligt, att de kunnat bli sådana efter

*Ang. lega för
vissa hästar.
(Forts.)*

Ang. lega för vissa hästar. den korta tid, de varit ute och tjänat Kungl. Maj:t och kronan. Jag tvivlar på, att de få sina behov av mat fullt fyllda därute; jag tror, att portionerna äro för små tilltagna. Och jag tror också, att vederbörande icke taga tillräcklig hänsyn till hästarnas beskaffenhet i fråga om det ena och det andra. Man kan bland annat se, huru hästarna blivit alldeles sönderskavda på sidorna av sadlar, som icke passa o. s. v. Likaså har det i selstaden funnits tecken på, att de seldon, som givits dem, icke varit passande.

Genom hela nationen går, skulle jag vilja säga, för närvarande en ström av djurskyddsvänliga känslor, och dessa känslor komma till synes i de många olika djurskyddsföreningar, som uppstå här och var i landet. Det skulle vara mycket beklagligt, om vår armé, vårt krigsfolk, icke också skulle bli tillräckligt besjälade av dessa känslor. Jag hoppas, att vederbörande skall ägna saken sin uppmärksamhet och se till, att intet onödigt djurplågeri utövas. Man har sagt, att i krig får man finna sig i allt, och det gäller icke bara människomaterialet utan även hästmaterialet. Men jag håller före, att krig bör vara ett och leka krig ett annat, och icke behöver man överanstränga de stackars hästarna, för att man skall kunna lära sig att föra krig på ett riktigt sätt.

Jag har velat säga detta, herr talman, för att frambära de önskemål, som gjort sig gällande i åtskilliga delar av landet. Jag har icke något yrkande att göra.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den reservation, som vid punkten avgivits av herr Kvarnzelius m. fl., och 3:o) bifall till den vid punkten av herr Asplund m. fl. fögade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) upptagna propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Thorsson, i anledning varav och sedan till kontraposition antogs den under 3:o) omnämnda propositionen nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller den reservation, som vid punkten 51 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 4 avgivits av herr Kvarnzelius m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten av herr Asplund m. fl. fogade reservationen.

*Ang. lega för
vissa hästar.
(Forts.)*

Omröstningen utföll med 106 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 52—55.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 56*, angående övriga ordinarie anslag; och yttrade därvid

*Ang. anslag
till en tjänsteman hos
arméförvaltningen.*

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Under punkt 4 i statsverkspropositionen finnes omnämnt ett äskande från arméförvaltningen om anställande av en tjänsteman på arméförvaltningens stat för verkställande av så kallad förhandsgranskning. Denna hemställan har herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet icke ansett sig böra för närvarande biträda. Då jag hyser den uppfattningen, att behovet av förhandsgranskning är synnerligen stort, så hoppas jag, att herr statsrådet till en kommande riksdag ville taga denna fråga under förnyad omprövning; och jag anser mig verkligen hava anledning härtill, då uti ett herr statsrådets anförande till statsrådsprotokollet finnes en antydning om att så möjligen kan komma att ske. Jag har härmed endast, såsom jag förut också sade, velat uttala min fasta förvissning om, att denna förhoppning icke måtte komma på skam. Jag har icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställande i övrigt.

Herr Thorsson instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Herr statsrådet *Berg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: angående fyllnadspension åt tillförordnade rektorn vid högre realläroverket å Östermalm i Stockholm, rektorn vid realskolan i Eskilstuna J. G. T. Elmqvist;

angående vidtagande av vissa ändrings- och reparationsarbeten i riksgäldskontorets förra hus å Riddarholmen; och

angående avlösning av den ägaren av skattelägenheten Djurön nr 1 i Östergötlands län åliggande skyldigheten att därstädes underhålla ett holländeri.

Ifrågavarande propositioner blevo på begäran bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,36 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem

Per Cronvall.